

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Martii Et Aprilis

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10259

XXV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77384)

micos & destruens impios. Et in secundo Thalmud affirmant, quòd Dominus noster Iesus Christus maxima in inferno tormenta patiat. Non est mirum Christiani, si nos bello, fame, siti, grandine, pruina Christus affligat: si nos populum suum, precioso suo sanguine redemptum, semper ad deteriora labi sustineat. Cum patiamur inter nos regnare inimicos eius, quid quæro hoc est aliud, quàm sacrosancta fide despecta, eius perpetuis hostibus adherere? Natus est Simon, de quo agimus, die Veneris 6. Calend. Decembris, anno à partu virginis salutifero 72. supra millenum quater centenum, ex Andrea & Maria parentibus pauperrimis, D. Iohanne Hinderbach quarto pontifice & domino Tridentino imperante feliciter. Ob quam rem Iudæi omnes à maiore usque ad minorem, in carceribus catenisque conclusi sunt, non inde recessuri prius, quàm debitas pœnas luant. Valet. Tridenti 2. Non. Aprilis, 1475.

Iudæi oēs
in carceres
coniecti.

SANCTI PATRIS NOSTRI ANDREÆ ARCHIEPISCOPI CRETÆ HIERSOLYMITANI, IN ANNUNCIATIONEM SANCTISSIMÆ DOMINÆ NOSTRÆ DEI GENITRICIS ORATIO,
Habetur in Metaphrasæ,

27. Martij.

Hominis
præstantia.

Duēnit hodiē omnium gratia, quæ primam illam execrationem soluit. Pafsim aduēnit, vt omnia gaudio replet. Quomodo autem aduēnit? Non satellitibus, non exercitu angelorum stipata, non ostentans aduentum suum, sed silentium & quietem adhibens, vt lateret principem tenebrarum, & arte sapientiæ serpentem irretiret, draconemq; decipiens, id est, mentem illam Assyriam, quæ in seruitutem suam omnem nobilitatem humanam redegerat, spolia ipsi detraheret. Neque enim infinita eius erga nos misericordia tam præclarū manuum suarum opus, nempe hominē, propter quem cælos condiderat, terram firmauerat, aërem diffuderat, mare extenderat, & omnia, quæ sub adspēctum cadunt, procrearat, affici detrimento sustinuit. Idcirco Deus in terra, Deus è cælo, Deus in hominibus, Deus in Virginis vtero gestatur, qui nusquam concluditur.

Hinc hominis natura lætitiæ ducit exordium, & diuinæ conditionis initium sumit. Hinc multiplices suas à peccato natura diuitias separans, creatori, tanquam sponsa, exornatur. Hinc renouationem suscipit nostra formatio, & senex mundus contractam ex peccato vetustatem deponit. Lætetur cælum desupèr, & nubes pluant iustitiam. Stillent montes dulcedinē, & colles exultent: quoniā miserus est Deus populi sui. Hodiē enim mysterium, quod ante secula absconditum fuerat, declaratur: & omnia in Christo perfectionem recipiunt. Hodiē rerum omnium potentia procreatrix, consilium, quod sibi in illis procreādis proposuerat, ad exitum perducit, vt malitiæ principis dolos ab initio excogitatos destruat. Itaque lætantur homines, gaudent angeli, & recreatus in se redit orbis vniuersus. Quæ mens hæc concipere? Quæ lingua explicare? Quæ oratio assequi, aut auris percipere valeat? Merito igitur diem hunc faustum lætumque dicimus, quo nostri generis massam à Deo assumptam celebramus. Ex quo lætitia gessit omnis creatura, & humana natura excitatur.

Materia
gaudiorum
huius diei.

Hodiē lætitiæ nuncius affertur? Dei erga nos benignitatis patēt indicia, mundi totius salus ostenditur. Vndēnam, & à quo, & cui affertur hic nuncius? E cælo & à Deo, & Virgini viro desponsatæ. Quæ nam hæc vjrgo? Ecquis iste vir? Et quibus nominibus appellantur? Illa quidem Maria, hic aut Ioseph: Ambo ex genere Davidis. Quo internuncio hæc gesta sunt? Et vndē is venit? Archangelo Gabriele, qui ab altissimo missus, rem admirabilem nunciauit. Oportebat enim, vt minister altissimi, ex altissimis in terram proficiscens, maxime omnium admirandum mysterium indicaret. Quod nam mysterium? Dei submissionem, arcanam seruandi generis nostri rationem, absconditum à seculo Diuinæ voluntatis prouidentia que consilium. Sed vbi hæc, & quando, & cuius gratia? In Nazareth ciuitate Galilææ, sexto mense, ex quo Iohannes conceptus fuerat, vt venientem, dum adhuc in vtero gestaretur, nunciaret. Gabriel igitur ab æthereis sedibus ad terrestrem Dei thalamum deuolans, & ad Virginem accedens sine strepitu, virginis partus arcanum significauit.

Hoc inter Deum atque homines reconciliationis mysterium, Dei cum hominibus con-

coniunctionem, assumptæ carnis diuinitatem, imaginis nostræ instaurationem, & mutationem in melius, atque sublimem in cælos exaltationem hodiè celebramus. Quamobrem omnia incredibili gaudio exultât. Latatur omnis caelestium Virtutum chorus, quibus gratum est, quòd Deo sumus reconciliati, & meliorem in statum perducti. Benigni enim admodum sunt, & hominum amâtes ac studiosi, quippe qui in ministerium mituntur eorum, qui salutis hæreditatem sunt accepturi.

Res igitur omnes hodiè lætentur & gaudeant, triumphet ipsa natura. Aperitur enim cælum, & terra ratione inuisibili suscipit orbis regem. Nazareth imitatur Eden, & ipsius Eden plantatorem in sinum suscipit. Pater misericordiarum abiectam naturam humanam vnigenito filio despondet suo. Et Gabriel mysterio inseruit, ac Virgini succinit illud, AVE vt lætitiâ, quam prima parens Eua perdidit, filia Adam, orta ex Dauidis stirpe, restituat. Hodiè gloriæ pater genus humanum cõmiseratus, naturam in Adam corruptam, benignis oculis intuetur. Hodiè clementiæ largitor, clementium viscerum suorum abyssum patefacit, & naturæ misericordiam effundit, vt aquæ copia maria contegat. Consentaneum enim erat, vt is, ex quo, & per quem, & in quo omnia cõsistunt, antiquæ contra nos execrationis sententiam misericordia commutaret, & gloria sua naturam, quæ in Adam fœdata fuerat, honestaret, & perniciosum patris mendacij consilium, quo primi parentes nostri ceciderant, excluderet. Ideò magnus inter reges, ac diuinus pater Dauid Misericordia, inquit, & veritas obuiauere sibi, iustitia & pax osculatae sunt. Cur dixit hæc? An vt filij misericordiæ ex bona patris voluntate, qua nostri miserus ipse misericordiæ dator, factus est, excepto peccato, quales nos sumus, & veritatē aduentus eius ad nos, significaret? Neque enim, vt aliquis fortè suspicatur, simulatam ex nobis humanitatem assumpsit, sed veram. Benignè enim & humano more, ex hominis essentia sumpsit essentiam, qui omni est essentia præstator, & totam naturam nostram in seipso diuinam reddidit: neque dispensationem finxit, sed carnis veritatem suscepit, diuinitate ipsius aliena ab omni mutatione permanente.

Quoniam igitur misericordia & veritas (vt prophetia testatur) obuiauere sibi, merito iustitia & pax osculatae sunt. Iustitia quidem, quæ aduersus eum, à quo primi parentes iniuria affecti fuerant, sententiam tulit. Quandò? Et apud quem? Hodiè, & apud altissimum patrem, qui natura benignus & hominū studiosus, dignum duxit, vt filius suus vnigenitus humanam formam indutus, aduersarium condemnaret. Pax autem, quam è cælo repente chorus Angelorum in ortu pacifici filij secundum carnem decantauit? Gloria, inquit, in altissimis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Gloria nimirum, qua humana natura per Christum super cælos euecta est, & super omnē principatum, & potestatem, & virtutem, vt magnus inquit Apostolus. Pax autem, qua medijs ipse conciliator intercessit, terrestribus caelestia coniungens, & nouam in cælum redeundi semitam mortalibus patefaciens. Bona porro voluntas, qua Patri placuit dilectum filium ad nos damnatos mittere? qui salutem nostram in ipso approbatam, eiusdem cum patre voluntatis expleret. Hoc nos hodiè celebramus? Hoc Gabriel mandatum exequitur, & diuinitati atque humanitati nuncius est, reconciliationisque pignus offert ad Virginem.

Nam misericordiarum pater genus nostrum, peccati labe iam corruptū, miseratus, meminit operum manuum suarum, nec passus est, vt in perpetuū periremus. Primum legem tabulis lapideis inscriptam Moysis manibus imposuit. Quæ quidem lex cum nihil admodum proficeret, viros diuino spiritu afflatos, nempe Prophetas futura prospicientes ac denunciantes misit, qui rectas Dei semitas demonstrarent. Verum cum ij, ad quos missi fuerant, sensibus oclusis, nihilominus in peccatis iacerent, nō despexit opifex opus à se conflatum, sed ex optimo sinu suo & perfectissimo, filium eiusdē potentiae sapientiæque ac bonitatis genitum misit ad nos indignos, ad quos fines seculorū deuenerunt. Satius enim esse duxit, vt peccatorum salutē perageret, quàm vt opus à se confectum despiceret. Vni igitur ex præstatoribus Angelis mandat, vt mysteriū exequatur, & amplitudinis suæ nutu sic illi, vt arbitrator, imperat, Agè Gabriel, abi in Nazareth ciuitatem Galilææ, in qua puella virgo habitat, nomine Maria, viro, qui vocatur Ioseph, desponsata. Abi, inquit, in Nazareth. Quid ita? Vt Deo gratissimū virginitatis decus, tanquam suauissimā rosam, è spinosa regione decerpat Omnipotens. Et propter prophetiam, quæ Nazareum vocatū iri prædixit. Quem? Eum, qui à Nathaneële postea Dei filius, & rex Israël vocatus est. Solet utiq; Gabriel in Dei mysterijs minister adhiberi, vt patet in Daniele. Abi igitur in Nazareth ciuitatē Galilææ: cumq; illuc perueneris, hūc pri-

num Virgini letitiæ nunciū affer, quem Eva iam amisit. Caue perturbes animum eius. Gaudij enim, non mœroris, hoc est indicium. Solatij, non perturbationis, hæc est saluatio. Quod enim maius humano generi gaudium esse potest, quam vt fiat diuinæ particeps naturæ, & vnum cum Deo propter coniunctionem in persona efficiatur? Quid porro admirabilius, quam Dei submissionē eiusmodi videre, vt in mulieris vtero gestetur? O rem maximè omnium admirandam. Deus, cui cælum sedes est, terra autem scabellum pedum eius, quem cæli non capiunt, qui idem, quod pater, solium habet æternitatis, in Virginis vtero concluditur. Quid maiore dignū admiratione, quam Deum sub hominis forma à propria diuinitate non deficientem intueri? Et humanam cernere naturam, totam omninò cunctis creatori coniunctam, vt totus homo Deus euadat?

Esa. 66.

Gabriel igitur, cum hæc audisset, mandatumque diuino nutu confirmatum, sed viribus suis maius accepisset, inter metum atque letitiam dubius hærebat, cum nec sibi ipse fideret, nec iubenti repugnare tutum existimaret. Quamobrèm diuina iussa faciens, ad Virginem deuolauit. Cumque Nazareth peruenisset, ad domunculam constitit, & cogitabundus atque hæsitans, hæc secum ipse, vt arbitrator, volutabat; Quomodo quæ mihi à Deo mandata sunt, perficere aggrediar? Celeriter in thalamū introeam? At animum Virginis perturbabo. Tardiùs ingrediar? At puella introitum abscondere me voluisse iudicabit. Fores ne pulsẽm? Quo pacto, cum id non sit Angelorum proprium, nec quicquam eorum, quæ continent, aut continentur, impedire possit ea, quæ corporis sunt expertia? Ostium aperiam? At mihi, vel ostio clauso, licet ingredi. Vocem ne Virginem nomine? At illi terrorem iniiciam. Sic igitur faciam. Ex illius, à quo missus sum, voluntate gressum meum moderabor. Hoc enim illi propositum est, vt genus seuer humanum. Quod quidem reconciliationis consilium vt nouum est & admirabile, sic est benignitatis & clementiæ plenum. Quomodo igitur ad Virgine accedam? Gaudium illi nunciabo? An Dominum in eam dicam esse? An spiritus aduentum, aut altissimi obumbrationē significabo? Gaudium igitur illi nunciabo, indicabo mysteriū admirabile, accedam, salutaris, succinam vocem hanc, Aue, Gaude, Latere. Aptum ad fiduam principium est, saluatio. Hoc verbum mihi-Virginem alloquendi aditum patefaciat. Nihil enim illi timoris potest iniicere, quin etiam animum eius leniet. Sic igitur

Indicat hæc Gabrielis erga Virgine reuerentiam.

Maria regi-
na.

exordiar, vt primū illi gaudij & letitiæ nuncium afferam. His enim verbis decet Reginam salutare. Nam hoc est gaudij negocium, tempus letitiæ, tranquillitatis imperium, consilium salutis, initium consolationis. Hæc ipse secum Archangelus.

Angeli salu-
tatio.

Tum domum petit, & ad thalamum, in quo Virgo habitabat, accedens, sensim ad fores appropinquauit. Cumque iam esset intus, miti voce Virginem alloquens: Aue, inquit, gratia plena: Dominus tecū. Qui est ante te, hodiè tecum est, & paulò post erit ex te. Illud quidem ab omni æternitate, hoc autē in tempore. O immensam humanitatem, o benignitatē incredibilem. Nō fuit satis gaudium indicasse, nisi ipsum gaudij authorem inesse Virgini significaret. Illud enim, Dominus tecū, perspicuè Regis presentiam declarat: qui sic ex ipsa corpus assumit humanum, vt à propria gloria non recedat. Aue gratia plena! Dominus tecum. Gaude letitiæ instrumentum, per quod tristis execrationis sententia in lætum gaudij iudiciū commutatur. Gaude, verè benedicta. Gaude, Virgo præclarissima. Gaude, ornatissimum diuinæ gloriæ templum. Gaude, sacrosanctum regis palatium. Gaude thalame, in quo sibi Christus humanitatē spōsam adiūxit. Gaude, electa à Deo antè, quam genita. Gaude diuinū inter Deum atq; homines conciliationis perflugium. Gaude, thesauri vitæ immortalis. Gaude cælum, in quo Sol gloriæ splendet, domicilium cælo præstantius. Gaude vnicū illius, qui nusquam capitur, amplissimū habitaculum. Gaude sancta terra virginea, ex qua nouus Adam formatur, qui veterem Adam feruet. Gaude fermentum sanctum ac Deo gratum, ex quo totius generis humani massa fermentatur, & in vnius corporis Christi panē euadit, & admirabili ratione coagmentatur. Aue, gratia plena; Dominus tecū, qui dixit: Fiat lux, & facta est lux: Fiat firmamentū, & factum est: cuius deniquè amplitudinis opera sunt omnia, quæ facta sunt. Gaude, gaudij mater sempiterni. Gaude, noua Dei arca, in qua Dei spiritus conuiescit. Arca, in qua noster Noë Christus humanitatem seruauit. Arca, in qua nouæ gloriæ sanctificatio, & qui natura sanctus est, in virginea naturæ officina corpus sibi ratione mirabili fabricatus est: non deponens id, quod erat (est enim immutabilis) sed assumens id, quod non erat (est enim benignus, & hominum amantissimus.) Gaude yrna aurea, quæ continet illū, qui dulce manna & mel è petra ingrato populo subministravit. Gaude, Seraphica mystici carbonis ardentis forceps. Salue spirituale præ-

Epitheta
in signa S.
Mariæ.

Gen. 1.

Exod. 16.
Deut. 32.
Esa. 6.

cogni-

cognitionis perspicua speculum, per quod Propheta infinitam erga nos Dei submissi-
onem mysticè varicinati sunt. Gaude speculū, per quod iustitię Solem venientem è ca-
lo suscipiētes ijs, qui densis in tenebris peccati versabantur, illustrati sunt. Salve Prophe-
tarū & Patriarcharū omnium decus, & clarissima arcane præcognitionis humane tuba.

Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Et meritò benedicta: <sup>Maria be-
nedicta.</sup> benedixit enim te Deus tabernaculum suum, quoniam paternæ gloriæ plenum Chri-
stum Iesum, hominem eundem & Deum in ijs, ex quibus & in quibus naturis consistit,
admirabili ratione in vtero tuo gessisti. Benedicta tu in mulieribus, quæ cælestem the-
saurum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei reconditi, in sacro virgini-
tatis tuæ penu sine angustia comprehendisti. Tu verè benedicta es, cuius vterus arca
cumulus est: quia benedictionis fructū, immortalitatis spicam Christum, sine semine,
sine cultoris labore, multiplicem frugum innumerabilium messem, nostræ salutis agrī-
colæ produxisti. Tu verè benedicta, quæ sola ex omnibus matribus creatori tuo mater
electa es, & quod est matrum omnium proprium, ignoras? cuius quoquè excellentia
virginitatis, maternis doloribus corrupta non est: virgineo germine tuo signa tuæ ca-
stitatis integra conferuante. Tu verè benedicta, quæ sola sine viri coniunctione filium
genuisti, qui cælos condidit, & terram virginitate tua cælis exæquauit. Benedicta tu in
mulieribus, quæ sola benedictionē suscepisti, quam Deus per Abraham gentibus omni-
bus promisit. Tu verè benedicta, quæ sola benedicti filij Iesu Christi & Saluatoris nostri
declarata es mater: per quam clamant gentes: Benedictus qui venit in nomine Domi-
ni: & Benedictum nomen gloriæ eius in secula: & Implebitur gloria eius omnis ter-
ra, fiat, fiat. Benedicta tu in mulieribus, quam beatā dicunt omnes generationes, quam
reges honorant, principes venerantur, diuites populi obsecrant, virgines, quæ vel præ-
cesserunt, vel sequuntur, in templum Regis comitantur. Benedicta tu in mulieribus,
quam Elaias oculis prophetis adspiciens, prophetissam, & virginem, & laterem, & lo-
cum, & caput libri obligatum arcana ratione nominauit. Benedicta tu verè, quam
Ezechiel auroram, & portam conclusam, per quam solus Deus ingressus est, & rursūm
conclusam appellauit. Tu sola verè benedicta, quam vir desideriorum Daniel montem
vidit: & Abacuc admirabilis montem opacum. Montem quoquè Dei, montem pin-
guem, montem coagulatum, montem, in quo placitum est Deo inhabitare, te tuus il-
le progenitor atque rex propheticè decantauit. Benedicta tu in mulieribus, quam Za-
charias rerum diuinarum inspector eximius, candelabrum aureum vidit, septem lucer-
nis & septem infusorijs, id est, septem spiritus sancti muneribus, exornatum. Tu verè
benedicta, quæ, tanquam paradysus, intra te contines ipsius Eden plantatorē Christum!
qui infinita virtute ex almo vtero tuo prodiens, instar fluij, quatuor principijs per
Euangelium rigat faciem vniuersæ terræ.

Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Fructus, ex quo proto-
plastus Adam vescens, euomet veterē illam portionem, per quam fraudis venenum hau-
sit. Fructus, ex quo ligni amaritudo dulcescit, qui expurgat humanitatem: qui vero Isra-
eli fontes vberrimos præbet in solitudine, qui aquas amaras efficit dulces, & nouum
panis ac cibi imbrem mittit. Benedictus fructus, qui ex incorrupta virginei vteri plāta
maturus racemos extulit. Benedictus fructus, ex quo fontes emanant aquæ salientis in
vitam æternam. Fructus, ex quo vitalis panis Dominici corporis, & salutare immortalitatis
poculum conficitur. Benedictus fructus, quem omnis lingua cælestium, terrestri-
um & infernorum celebrat triplici sanctitate, in vna diuinitate Trinitatē indicans per-
sonarum. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.

At illa turbata est, inquit, hoc sermone, & secum ipsa cogitabat, qualis esset ea salu-
tatio: Non incredulitate, (absit) sed orationis potiùs nouitate cōmota. Mirabile enim
vaticinium videbatur. Neque dissidentia substitit, vt antea fecerat in adytis Zacharias. ^{Luc. 1.}
Quamobrēm pœna illi ex procreandi instrumentis ad ea, quæ ad loquendum pertinēt,
translata est: & qui priùs liberis caruerat, tum loquendi caruit facultate. Sed cum es-
set ab omni reprehensione remotissima, & ab hominum coniunctione & consuetu-
dine aliena? cumque assidue in rerum cælestium contemplatione versaretur, ex ea salu-
tatione non potuit non commoueri. Etenim cum minimè esset audax, & ad loquen-
tum velox, acri priùs rationis iudicio, quæ dicebantur, expendit, nè temerè & inconfi-
deratè responderet. Quod sapiēter admodum indicauit Euangelista; Cogitabat, inqui-
ens. Puræ mentis examine Angeli verba perpendebat, nè illa sine iudicio susciperet.
Quæ nam, dicebat, hæc est salutatio? Consentaneum enim est eam, vt potè nobilem &
Dauidis

Prudentia
sacratissimæ
virginis.

Gen. 3. Dauidis filiam, diuinarum scripturarum non fuisse ignaram, & animum statim ad primæ matris casum conuertisse, cogitasseque quomodo decepta corruisset, & mente veteres alias eiusdem generis historias comprehendisse. Non immerito igitur eam Euangelista cogitandam descripsit. Sed ut prudentiam ipsius declararet, stabilem etiam mentis constantiam adiunxit, quæ respondendo nondum assentiretur, propterea quod illi de rei æquitate consideranti non constaret. Turbationem igitur Virgo sedare studens, orationem non adhibuit, sed gestu solo parumper dubitationem significans, animi habitum & morum probitatem demonstrauit, secum ipsa cogitans, qualis esset ea salutatio. Sola ne ego, dicebat, inter mulieres naturam ordinem immutabo? Ego ne sola ventris fructum feram sine viri congressu? Qualis hæc est salutatio? Quis mihi nuncium hunc attulit? Unde ingressus est? Homone est iste, qui loquitur? At corporis expertus videtur. Angelusne? At loquitur ut homo. Quid illud, quod video, sit, ignoro? & de eo, quod loquitur, dubito.

Angelus confirmat virginem.

Quid igitur Gabriel? Ut Virginis turbationem animaduernerit, ad nihil aliud attendens, statim vocem emisit, & Ne timeas, inquit, Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum, quam amisit Eua. Gratiam dicens, animo dubitationem ademit, & quod fieri non posse videbatur, adiiciens. Inuenisti gratiam apud Deum, fecit, ut credibile esset. & Virgini metum eripuit. Ne timeas, Maria; non sunt hæc fallentis verba, non venio, ut te decipiam; non loquitur fallax serpens, de terra tibi non loquor; sed bonum ex altissimis nuncium affero, nec bonum tantum, sed lætitiæ plenum. Non ludicra, nec tristis hæc est salutatio. Dominus tecum, qui omnis lætitiæ largitor est, & mundi saluator vniuersi. Tecum est, qui de sinu patris non recedit, & in utero tuo concipitur. Gratia plenam te appellauit, ut mysterij gratiam in te existentis significarem. Gratia plenam te esse dixit, quoniam totam gratiam suscipis in utero tuo, & stolam verè diuinarum gratiarum splendore decoratam. Dominus tecum, adieci, ut potestatem in te præcurrentis declararem.

Esa. 9.

Dominus enim est Deus potens, & princeps pacis, & pater futuri seculi, idemque tuus, o Virgo, filius atque omnium Saluator. Dominus tecum, gratia, & veritas tecum. Dominus quidem legis, pater autem gratiæ, & veritatis fons. Ne timeas, Maria? Dominus tecum. Qui omnium dominationum est princeps, qui patris luminis filius est, qui sine principio ab ipso genitus est, is in tempore ex te nascitur. Qui sursum totus est in sinu patris, is deorsum totus est in utero tuo. Ipse tecum & in te est. Adueniens enim in te defiliit, & in uterum tuum ingressus est, atque in te comprehendere voluit, qui natura comprehendere non potest. Ne timeas, Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Gratiam, quam non suscepit Sara, quam Rebecca non inuenit, quam Rachel ignorauit. Inuenisti talem gratiam, qualem Anna, licet fuerit exaudita, non habuit. Tu sola ita mater es futura, ut simul etiam virginis decus retineas. Ne timeas igitur, inuenisti enim gratiam apud Deum. Gratiam, quam nemo unquam accepit. Quam nam talis esse queat apud Deum gratiæ præstantia? Inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. O rem admirabilem. Primum illi dubitationis causam ademit, deinde rem explicauit. Vide autem, quam multa quam paucis exequatur. Metum eripit, gratiam indicat, conceptus rationem exponit, partum prænunciat, filij nomen declarat.

Neque verò hic constitit, sed ut amplitudinem eius maiestatis ostenderet, subiecit. Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur, & dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Cernis quomodo Virginis metum abstulerit? Cernis quantopere animum eius confirmarit? Cum enim altissimi filium dixisset, patrem orituri Dauidem nominauit. Statim igitur erectus est animus Virginis, ut indicant ea, quæ sequuntur. Sed eius prudentiam considera, quæ cum hæc audisset, & immutabilem diuinæ voluntatis potentiam cognosceret, ad Angelum. Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco? Noua, inquit, mihi & quæ naturam superant, nuncias. Nuptiarum sum expertus. Desponsata enim sum, sed non cum viro coniuncta. Ioseph sponsum tantum, non autem maritum agnosco. Domo, non lecto, mihi iunctus est. Fœcundus quidem est venter, sed non cultus. Quomodo erit mihi hoc, quoniam virum non cognosco? Mene solam natura sine viri conjunctione matrem declarabit? Egone præter naturam sola nouum atque inauditum naturam partum edam? Nuptiæ non præcesserunt, virum experta non sum. Ioseph non maritum, sed sponsum & custodem tantum agnosco. Et quomodo erit mihi hoc?

Respondit Gabriel, & responsionis sublimitate Virginis diluit dubitationem. Cur hæc dicis,

Prudentia S. Mariæ.

dicis, Virgo beatissima? Ego è caelo veniens, celestis affero nuncium conceptionis. Non de terra loquor tibi. Dixi, Dominus tecum? & tu dubitas, quomodo id tibi sit futurum? Ego eum, qui aduërum meum antecedit, in vtero tuo nuncio? & tu mihi de viro, deque terrena loqueris generatione? Et dicis: Quomodo erit mihi hoc? Quomodo hoc erit tibi? Cogita, quomodo virga floruerit, quomodo petra copiam aquarum effuderit, quomodo ignis in rubo ardens eum non combusserit. Quæ si credis, & id, quod nuncio, crede. Is enim hoc faciet, à quo & illa facta sunt. Noua, & præter naturam ratione mater es futura. Non vt Elisabeth, non vt Anna, ex qua tu orta es. Illa enim ex viro- rum semine facta sunt matres; tu autem sine viri coniunctione paries eum, qui sine se- mine in te inhabitat. Quod si modum requiris, eum quoque tibi declarabo? Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Non enim ex voluntate viri, neque ex voluntate carnis gignetur. Nulla carnis voluptas intercedet. Naturæ enim terminos superat. Quauis enim naturalis conditionis omnino non sit expers futurus, quem paries? præstantiori tamen ratione concipitur, & sine vlla perturbati- one, quemadmodum & ab æterno sine perturbatione genitus est. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Considera, quomodo Trinitatis mysterium declaretur. Spiritum enim sanctum inquitens, non alium, quam para- cletum indicauit. Nam virtus aperte filium significat. Vox autem illa, Altissimi, Patris personam declarat. Illud verò, Obumbrabit tibi, mihi videtur innuere id, quod antea prophetis oculis Abacuc viderat, cum montem umbrosum Virginem appellauit, ^{Haba. 3.} quasi obumbrantem illi Patris virtutem describens, & arcanum sibi tabernaculum efficientem in carnis assumendæ ratione, qua sibi templum corporis nõ manu factum, in vtero Virginis, ab omnibus maculis alieno atque integerrimo ipse Dominus fa- bricauit. Id quod ex sequentibus patet. Ait enim: Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Qui enim ex sancto Spiritu per sanctum Patrem diuina ratione formatur Puer, merito sanctus erit, & filius altissimi vocabitur, cum altissimi sit Verbum sempiternum.

Dilucidè igitur Virgini demonstratum est, quid, & vnde, & quale id, quod in ipsa conceptum est. Nempe sanctum, & ex ipsa, & filium Dei esse, quem pariet. Verum vt clarius adhuc & expressius ostendat Verbi virtutem; Elisabeth exemplum adducit. Quasi diceret; Qui ventrem in vetula præter spem fecundum efficere potuit, virgine- nem etiam poterit præter naturæ rationem matrem reddere. Atque ita subiicit: Quoniam non erit impossibile apud Deum omne verbum. His virgo auditis, & in- habitantis spiritus splendore illustrata, & faustæ promissionis lætitia affecta, in tran- quillitate versabatur, & animi gratiam cum pulchritudine oculorum præ se ferebat, quemadmodum de Dauide scriptura cõmemorat. Re enim admirabili & salutatio- ^{1. Reg. 16.} ne gaudebat, in qua summa lætitia continebatur. Facile igitur sapienterque Gabriel Virgini persuasit, vt miraculum crederet. Non erit, inquitens, apud Deum impossibile omne verbum.

Quid autem sequitur in Euangelio? Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Prudentiam Virginis animaduertis? Vides præclaræ cunctationis decus: Cum enim foetus conceptionem & filij ortum intellexisset, & quis, & cuius esset filius, & quo foret nomine appellandus, & cuius sedis successor, & quibus imperaturus, & regni eius nullum finem futurum, statim lætissimam vocem emisit. Ecce, inquitens, ancilla Domini, illud aperte significans. Ecce parata sum, & nihil pro- ^{Obediencia sanctissimæ Virginis.} hibet. Animus promptus est, vterus opportunus, vt potè minimè inquinatus, & soli seruatus creatori. Ecce ancilla Domini, ad obediendum parata, ad seruiendum ido- nea, ad suscipiendum prompta. Fiat mihi secundum verbum tuum. Quoniam, inquit, quoad fieri potuit, rectè nunciasti, & quod faciendum est, diuina est gloria plenum. Ec- cè ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. O prouidentiam & gratiam ad- mirabilem! o consilium ab æternitate præcogitum atque institutum. Verè spiritus sanctus in Virgine inhabitat, & virtus altissimi obumbrabat eam ex præfinito eius consilio & præcognitione.

Et discessit ab ea Angelus. Cum ea nimirum, quæ sibi mandata fuerant, perfecisset, discessit ab ea Angelus: sed Dominus non discessit. Angelus enim, licet sit expers cor- poris, loco tamen includitur. Dominus autem, quauis in Virgine corpore atque vtero capiat, nullis tamen locorum terminis circumscribitur. Et ille quidem venien- tem ad salutem hominum nunciauit ex Virginis vtero oriturum. Hic autem essentiam nostram

Ephes. 1.

nostram à se susceptam reformavit, naturaque imaginem ac dignitatem, quam contumacia primi parentes amiserant, restituit: eamque supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, atque omne nomen, quod in hoc, aut futuro seculo nominatur, prouectam, in cælesti folio collocauit. Ipsi gloria, & imperiū, & honor, & adoratio cum Patre & Spiritu sancto nunc & semper & in æterna secula, Amen.

ALOYSIVS LIPOMANVS EPISCOPVS
VERONENSIS, CANDIDO PIOQUE

Lectori.

Riusquàm ad hunc, qui sequitur, Diui Iohannis Chrystomi sermonem legendum accedas, benigne Lector, est quòd te aliquantulum detineam, cautumque reddam. Videbis nanque magnum Chrystomum eiusdem hinc esse sententia, cuius & in libro de excidio Hierosolymitano Egesippus, & Eusebius Casarensis libro 2. cap. 1. Ecclesiastica Historia, multi que ex Græcis patribus fuisse leguntur: nempe beatissimum Ioseph sanctissimæ Deiparæ sponsum, filios ex alia vxore suscepisse, & inter cæteros Iacobum Apostolum, cognomento fratrem Domini: Ea verò deinde repudiata, seu, ut alij volunt, pramortua, in castitate vixisse, & liberos in disciplina & timore Domini educasse. Huius etiam opinionis fuisse videmus Diuum Hilarium Pictaorum Episcopum, super Matthaum capite primo, & Diuum Ambrosium Mediolanensem Antistitem, super Epistolam ad Galatas capite primo. Chrystomum quoque secutus est compilerator eius Theophylactus Bulgaria Archiepiscopus, qui eundem Iacobum, & reliquos fratres, filios asserit fuisse Ioseph: sed alio modo, quàm Chrystomus autumat. Cuius verba, ut melius res percipiatur, subnectam. Ait enim is super Matthaum capite decimotertio: Fratres habuit Dominus, & sorores, Ioseph filios, quos genuit ex vxore fratris sui Clopæ. Mortuo enim absque liberis Clopæ, Ioseph, iuxta legem, vxorem eius accepit, & pueros procreauit sex, quatuor mares, & duas foeminas: Mariam, quæ dicebatur Clopæ filia secundum legem, & Salomen. Et hæc quidem ille. Vides igitur, quid magni vtriusque Ecclesiæ viri de B. Ioseph sentiant.

Ego, ut verum fatear, & animum meum coram Deo, teque ac toto Christiano orbe testatum faciam, (pace sit dictum omnium horum præ excellentium virorum, quos in alijs sequor plurimum, amplector, & tanquàm venerabilissimos patres vehementer obseruo: at in hoc mihi placere nequaquàm possunt) semper contrariâ tenui sententiam, tenereque profitebor vsque ad mortem: nisi sancta mater Ecclesia diuersum aliquid super hoc statuatur: vel nisi quis me potentioribus & efficacioribus vserit rationibus, ut à mea victus recedam opinione. Credoque & firmiter teneo, beatissimæ Virginis sponsum, virginem & ipsum fuisse, nec vnquam pudicitia suæ florem amississe. Talem enim matrem, talem sponsum, & talem tantumque filium, talem putatiuum patrem habere par erat. Et nè ex meo cerebro hæc eruta videatur sententia, tribus eam, si potero, citar medijs confirmare: Sacræ primùm ipsius scripturæ fontibus, iisdemque pie recteque, & secundum germanum sensum deductis: constanti etiam, ut credimus, & quæ vinci non possit, ratione: Tum demùm sanctorum aliquorum patrum autoritate. Quod nisi fecero, tum tu me imperitiæ stultitiæque arguito: atque ego liberam tibi concedam, quicquid volueris, credendi potestatem. Audi ergò diligenter & patienter ausculta, quæ pro hac sententia firmanda tibi afferro.

Ac primùm quidem id nobis explorandum cenfeo, num ex scripturis, quisnam verus pater, & quæ vera mater fuerit Iacobi istius minoris, qui etiam dictus sit frater Domini, reperiri possit. Credoque non fore id difficile, immò ex propatulo loco satis constare. Sed assertio illa præmittenda, quam negare mihi nequaquàm possunt etiam ij, qui vel sacras literas eminèns saluauerint: Scripturam nempe sacrâ quoties ita loquitur, Isaac Abrahæ, vel Iacob Isaac, hunc in audientium aures sensum & intelligentiam immittere, & non aliam, Isaac esse filium Abrahæ, & Iacob filium esse Isaac. Hoc Lucæ 3. capite maxime ostendere possumus, vbi genealogia Domini ex Ioseph ascendendo vsque ad Deum describitur. Dicitur nanque ibi: Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorū triginta ut putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli, subauditur filius: qui fuit Matthat, nempe filius:

S. Ioseph
perpetuò
virginem
mansisse.

Luc. 3.

filius: & sic de singulis vsque ad Adam, de quo vltimo loco dicitur: Qui fuit Dei: & sub-
intelligitur filius. Hoc idē probatur Iohānis vltimo, cū dicit Dominus Petro: Simon Iohan. 21.
Iohannis, amas me: Hoc est, Simon fili Iohannis. Quod itā esse ostendit Dominus ipse
Matthæi xvj. vbi dicit ad eundem: Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis
non reuelauit tibi; sed pater meus, qui in cælis est. Bar enim Hebraicè, Latinè filium
sonat

Vnus est duntaxat locus, in quo propositio ista non currit, quando videlicet aliter
interpretari scriptura ipsa te necessariò compellit. Et vt me intelligas, opportunum tibi
affero exemplum Lucae sexto, vbi duodecim Apostolorum nomina recensentur: quo
in loco inter cætera habetur: Et Simonem, qui vocatur Zelotes, & Iudam Iacobi, & Iu-
dam Iscariotem, qui fuit proditor. Quomodo hic expones Iudam Iacobi? Filium ne?
Minimè quidem; quoniam te alia scriptura ita facere prohibet. Quomodo ergo Iudam
Iacobi fratrem interpretaberis, quoniam is in sua Canonica Epistola, ita de seipso lo-
quitur: Iudas Iesu Christi seruus, frater autem Iacobi. Vbi autem nulla nos adigit scri-
ptura, semper prædicta regula propositio que tenenda est.

Venio nunc ad ipsum quæstionis scopum; & patrem Iacobi minoris, dico non fuisse
Ioseph, sed Alphæum. Hoc probamus ex Matthæi capite X. vbi ponens Euangelista
duodecim Apostolorum nomina, ita inquit: Duodecim autem Apostolorum nomina
hæc sunt: Primus dicitur Petrus, & Andreas frater eius; Philippus & Bartho-
lomeus, Iacobus Zebedæi & Iohannes frater eius; Thomas & Matthæus publicanus; &
Iacobus Alphæi, & Thaddæus, Simon Chananæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eū.
Marcus quoque capite 3. & Lucas capite 6. & ipsi duodecim Apostolorum catalogum
recensentes, sicut primum Iacobum cum Iohāne fratre, Zebedæi, ita Iacobum alterum,
Alphæi dicunt. Quod si primum illum Zebedæi filium exponere cogaris, (Eius enim fi-
lius fuit, vt ex Matthæo eodem capite quarto, & Marco capite primo constat) ita etiam
secundum Iacobum, hunc videlicet minorem, fratrem Domini nuncupatum, Alphæi
filium exponere, velis nolis, compelleris. Cur enim Iacobum illum ex Zebedæo natum
patre asseras, hunc autem ex Alphæo natum neges? Aut ergo utrosque filios expone,
aut utrosque nega: vel scripturam adducito aliquam, propter quam Zebedæum Iaco-
bi maioris patrem dicere cogaris; Iacobi autem minoris Alphæum patrem non ita.
Quam certò scio haudquaquam inuenire poteris. Crede ergo expositioni nostræ. Et
hoc quantum ad patrem pertinet.

Quæ verò Iacobi huius Iusti mater fuerit; & ipsa scriptura se consulentibus aperit. Si
enim legeris 27. Matthæi caput, inuenies profectò ita in eo scriptum: Erant autem ibi
(nempe vbi crucifixus est Dominus) mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant Iesum à
Galilæa, ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph
mater; & mater filiorum Zebedæi. Et nè qua detur tibi dubitandi occasio, quis iste sit
Iacobus, cuius mater Maria dicitur, scrupulum tibi omnem aufert Marcus, capite deci-
mo quinto inueniens: Erant autē & mulieres de longè adspicientes; inter quas erat Ma-
ria Magdalene, & Maria Iacobi minoris & Ioseph mater, & Salome: quæ, cū esset in
Galilæa, sequebantur eum, & ministrabāt ei. Et quia futuros esse hæreticos preuidebat
Spiritus sanctus, qui hanc Mariam, quæ Iacobi minoris & Ioseph mater dicitur, eadem
esse, quæ & Saluatorem nostrum peperit, quæque ex Ioseph marito Iacobum hunc fra-
trem Domini, & alios fratres eius genuisset, impudentissimè asserturi erant: Iohannes
discipulus Domini dilectus, omnium Euangelistarum vltimus, hanc hæreticorum bla-
spemiam omninò sustulit, cū dixit capite 19. Stabant autem iuxta Crucem Iesu ma-
ter eius, & soror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalene. Mariam Cleophæ, id
est, filiam accipe, secundum propositionem nostram primo loco positam. Ecce ergo
quam alij Euangelistæ Mariam Iacobi minoris & Ioseph matrē nominant; Iohannes so-
rorem matris Iesu dicit, & Cleophæ filiam. Et quia soror erat sanctæ Dei genitricis; idē
Iacobus, Ioseph, Iudas & Simon fratres Domini vsitato scripturæ more, quo filij duorū
fratrum, seu duarū sororum, hoc est, patruales, vel consobrini, fratres nuncupari solent;
& ipsi fratres Domini dicti sunt, Matthæi 13. in fine.

Ex his omnibus luce, vt arbitror, clariùs meridiana liquet, patrem Iacobi minoris, fra-
tris Domini dicti, & fratrum illius fuisse Alphæum: eorum verò matrem Mariam so-
rorem sanctissime Deiparæ, filiamque Cleophæ. Quæ autem Mariæ istius mater fuerit; ad
præsens intactum relinquo. (fortè in fine huius epistolæ & de hoc aliquid dicitur.) Non
enim ad præsentem quæstionem multum spectare videtur. Satis nanque nobis est scire,
L1 fororem

fororem illam beatissimam Virginis extitisse. Quod si Iacobus, & ceteri eius fratres, Alphai, & huius Mariæ Cleophae filia, filij fuerunt, videant, obsecro, quomodo id fieri possit, ut Ioseph pater Domini putatius, ex alia vxore eos genuerit.

Ratio tri-
membris.

Venio modo ad rationem vrgentissimam trimembrem, cui iudicio meo nullus apte satis & idonee respondere poterit, quæ est huiusmodi, Aut Ioseph aliam vxorem, ex qua Iacobum & alios fratres suscepit, ante beatam virginem habuit, quæ postea mortua est, vel repudiata. Aut simul cum beata virgine & alteram illam habuit. Aut denique post mortem sanctæ Mariæ alteram vxorem superinduxit, ex qua filios illos suscepit. Nec enim quartum membrum mihi dare poteris.

Marth. 1.

Si primo modo dixeris, ut velle videtur Hilarius: videlicet ex priori coniugio filios illos susceptos, hoc profecto falsum est, & à veritate alienum. Nam ista coniunx, quam tu præterdis antè ductam, & postea mortuam, non potuit esse altera à Maria ista, sorore matris Domini, quæ ab Evangelistis mater dicitur fuisse Iacobi minoris, quæ tamen tempore mortis Christi viua erat, & stabat iuxta crucem Iesu vnà cum sorore sua sancta Deipara, quæ dudum antè, & iam annis 33. fuerat ipsi Ioseph desponsata, ut superius ex Euangelis ostensum est. Quod si dicas, Ea quidem viua potuit esse, sed repudiata, ut vult Chrysostomus, vide, obsecro, quomodo id asserere possis: tum quia non conuenit viro iusto, cuiusmodi erat Ioseph, Euangelio teste, sanctam mulierem, quæ continuè Dominum sequebatur ministrans ei, repudiare: tum quia, ea adhuc viuente, minimè beatam virginem sororem suam habere potuisset, ut in sequenti membro euidenter patebit.

Gen. 29.

Dices forsitan, Ambas Ioseph vno eodemque tempore vxores habuit, Mariam scilicet Domini matrem, & Mariam alteram sororem eius. Hoc simili modo mendacium esse conuincitur, sed & insulsius primo dicto. Nam licet Iacob Patriarcha duas simul vxores habuerit, Liam & Rachel, hoc tunc ex diuina permissione, aut etiam significatione factum est. Præsignificabatur enim in duabus illis sororibus Iudæorum Synagoga & Ecclesia de gentibus congreganda, siue actiua vita & contemplatiua. Quod si forsasè in alijs quoque factum fuisse reperitur, quod haud credo facile ostendi posse, id usque ad legis Mosaicæ promulgationem licuit. At ea lata, minimè: immò quid faceret, mandatum est tolli de medio populi sui. Adduco autem tibi diuinam ipsam legem, factum hoc omninò inhibentem, quæ est huiusmodi, Leuitici 18. Sororem vxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec reuelabis turpitudinem eius, adhuc illa viuente, vel ut alij legunt, vxorem cum sorore eius non accipies ad amulationem, vel ad la-

Leuit. 20.

Gen. 30. &c.

cessendum. Nempe sicut faciebant duæ vxores Iacob, quæ magna inter se ob virum ardebant zelotypia. Quam legem Hesy chius, Radulphus, ceterique libri illius expostores, de eo intelligunt, qui vxori simul & eius sorori iungatur, ita ut duas sorores pariter vxores habeat, illeque in vnus viri contubernio simul habitent, aut quomodo cunque, vna viuente, quam cognouerit, alteram superinducat.

Superest ergò, ut tertium modum eligas, & dicas, post mortem sanctissimæ virginis Ioseph hanc Mariam in coniugem accepisse, ex qua Iacobum minorem, & alios filios & filias genuit. Hoc si dixeris, in eandem, & adhuc maiore foueam te præcipitè dabis, à qua nunquam exire poteris. Nam cum beata virgo post mortem filij sui superuixerit, quomodo potuit Ioseph, ea mortua, sororem Mariam ducere, & Iacobum, & ceteros fratres eius ex ea generare, qui iam, adhuc viuente Salvatore nostro, grandæui erant, & in Apostolos eius assumpti, ut patet ex Euangelistarum libris, in quibus etiam Maria hæc Iacobi minoris iam profecto nati, & non nascituri, matris titulo prænotata, iuxta crucem Domini stetit reperitur. Impossibilia hæc sunt, & eruditibus auribus indigna. Vides iam, quocunque te vertas, in dissolubiles esse tricas, à quibus te explicare non possis: Non ergò verum, Ioseph ex alia vxore Iacobum minorem, cognomine fratrem Domini, genuisse.

Tertium erat medium, quo nostram hanc assertionem nos probaturos dixeramus, sanctorum nonnullorum patrum autoritas, qui virginem fuisse sanctum quoque Domini patrem putatiuum manifestè adstruunt. Inter hos post Abdiam Babylonie Episcopum, in vita sanctorum Apostolorum Simonis & Iudæ, quam is eorum discipulus longo sermone descripsit, primum obtinet locum Diuus Hieronymus, qui in libro de perpetua virginitate Mariæ contra Heluidium hæreticum ita ait: Tu dicis Mariam virginem non permansisse: ego mihi plus vendico, etiam ipsum Ioseph virginem fuisse per Mariam, ut ex virginali coniugio virgo filius nasceretur. Si enim in virum sanctum fornicatio non cadit, & aliam eum vxorem habuisse non scribitur, Mariæ autem, quam putatus est

est habuisse, custos potius fuit, quam maritus? relinquitur, virginem cum mansisse cum Maria, qui pater Domini meruit appellari.

Huic proximè succedit Diuus Augustinus, & ipse Ecclesiæ Doctor insignis, qui in fine Sermonis 14. de Natiuitate Domini ita dicit; Habe ergò, Ioseph, cum Maria cõiuge tua cõmunem virginitatem membrorum, quia de virgineis membris virtus nascitur Angelorum. Sit Maria sponsa Christi, in carne sua virginitate seruata. sis autem & tu pater Christi, cura castitatis, & honorificentia virginitatis, vt de virgineis membris genitricis seculis Christianis nulla sit zelotypia. Et paulopost; Gaude itaque, Ioseph, nimumque congaude virginitati Mariæ, qui solus meruisti virginalem affectum possidere coniugij? quia per meritum virginitatis ita separatus es à concubitu vxoris, vt pater dicaris Saluatoris.

Rupertus quoque Abbas Tuitiensis super Matthæum capite 1. relatis Diui Hieronymi verbis contra Heluidium, eius sententiam amplectitur & approbat.

Sequitur hanc eandem & Hugo de Sancto Victore, in Annotationibus super Epistolam ad Galatas, quæstione 5.

Demum Beda Venerabilis, quem de industria in vltimo loco referuari, in hanc sententiam & ipse accurrit, qui etiam super Marci caput. 6. de fratribus Domini loquens, inter cetera ait; Fratres & sorores Domini, Iudei secum esse testabantur: qui tamè non liberi Ioseph, aut Mariæ, iuxta hæreticos, putandi sunt: sed potius, iuxta morè sacre scripturæ, cognati ipsorum sunt intelligendi: quomodò Abraham & Lot fratres appellantur, cum esset Lot filius fratris Abraham. Cuiusmodi inuenies multa. Vides ergò, si quis dixerit hos Domini fratres, vel ex beato Ioseph natos, vel ex sancta ortos Dei genitricis, nedum inhonestam assercionem, sed etiam hæreticam inuentionem esse.

Quòd si adhuc clariùs, quomodò Iacobus & ceteri fuerint Domini fratres, cognoscere desideras, & per quæ sanguinis gradum, vel cognationis, siue affinitatis lineam, lege Hugonem ipsum in prædicto loco, qui abundè tibi in hoc satisfacet, id ipsum ostendere satagès. Quòd si fortè nec, quæ ibi dicit, tibi placuerint, nempe Cleopham post mortem Ioachim accepisse Annam beatæ Virginis matrem in vxorem, ex qua Mariam hanc Iacobi & cæterorum fratrum matrem genuerit: quemadmodum nec mihi placere potest, tãtam illam matronam post sterilitatis diuina gratia solum impedimentum, & post dignissimæ illius plantulæ foeturam, nempe Reginæ Angelorum & Domina nostræ ortum, mortuo Ioachim, vnũ atque alterum, vt vulgò dicunt, sibi maritos superinduxisse: & rursus atque rursus coniugales amplexus adamasse: dicit Cleopham, qui hanc Mariam Iacobi matrem genuit, fratrem germanũ sancti Ioseph fuisse, vt Theophylactus asserit, qui ex coniuge sua, quæcunque ea fuerit, Mariam hanc genuerit, quæ postea Alphæo nupta, mater horum filiorum effecta sit. Cum ergò sanctissima Maria sponsa fuerit beati Ioseph, Cleophæ glos fuit, illeque ei leuir, atque filia eius Maria beatæ Virginis neptis, quæ eius soror, more scripturarum, dicta fuerit, sicut Lot frater Abraham. Hincque factum, vt Iacobus minor, & reliqui eius fratres, fratres etiam Domini dicti fuerint. Et hoc modo si dixeris, in nullam incidēs difficultatem.

Quòd si nec hoc tibi placet, aliam tu excogita rationem meliorem, cui ego libens acquiescam, modò nè dixeris, sanctũ & iustum virum Ioseph, à Deo ad custodiam castissimi templi eius & Spiritus sancti tabernaculi, hoc est, beatissimæ Deiparæ, electum, & tãta dignitate decoratũ, vt pater filij sui in terris dici mereretur, alterius se vxoris osculis & amplexibus miscuisse, ac suauissimum decoræ pudicitia florè amississe. Non quòd, si hoc fecisset, aliquid iustitiæ eius, aut beatissimæ Virginis, vel admirabilis filij eius sanctitati detraheret, cum honorabiles vbique prædicentur nuptiæ, & torus immaculatus, sed quia indecens quodammodo Dei filio videretur, si, dum virginitatis gloriam, meritum ac priuilegium in sua, sanctissimæque matris persona, primùm dedicabat, eandem minimè in patre quoque suo putatiuo, tanquàm non suauiter omnia disponderet, cooperasset? Cum ille maximè ad noui testamenti gratiam, in qua bibitur vinũ germinans virgines, pertinuisse videatur.

Quòd si dixeris: Et quid ad dicta sanctorum patrum, contrariam sententiã tenentium, respondebis? Quid, inquis, respondebo? De duobus alterum? vel (quod tangere visus est Beda) ab hæreticis hæc in eorũ voluminibus fuisse interiecta, cuiusmodi plurima etiam alijs in rebus immista quandoque cognoscere possumus: vel quæ ab eis dicta sunt, imprudentiusculè ac minus accuratè (prout humana fragilitas fert, quòd grauif-

simi etiam & eruditissimi viri quandoquē dormitē) fuisse enunciata. Nam si maiori cum diligentia Euan-gelicos codices perpēdissent, nequaquam Iacobum minorem fratrem Domini, sicut Ioseph, sed Alphai proculdubio asseruissent: sicut & Iacobum maiorem, Zebedai filium, & Petrum Iona vel Iohannis, adstruere compulsi sunt.

Habes ergo meam, bone lector, hac de re sententiā: quam & te quoque, si pius es, si castitatis & sanctimonie amator, si beati Ioseph deuotus filius existis, secururū non ambigo. Plura autem, si Veronae in Episcopatu meo fuisset, super hoc forsitan collegissem, vbi & librorum mihi copia suppeditat, & adsunt nonnullarū Epistolarum scheda vltro citroque missarum, dum recolendae memoriae Iohannes Cochleus vir doctissimus, & de Christiana republica optimē meritis, adhuc nobiscū in humanis ageret. Nā memini hac de re inter nos multa & dicta & constituta fuisse. Hęc verò, quę per me nūc apud nobilissimū Poloniarū regnū Pontificium Legatum agentē, & libris ferē carentem, atq; assiduē huc illucque obequitantem, ac negocijs difficillimis implicatum, quasi ex memoria dici potuerunt, tu & benignē suscipito, & aequi bonique consulto. Vale.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI, in sanctissime Deigenitricis Annunciationem

Oratio. Est in Metaphrasē.

Gen. 3.

Gabriel cur missus ad Virginem.

Rursus letitię nūcij, rursus libertatis indicia, rursum reuocatio, rursum reditus, rursum gaudia, rursum a seruitute liberatio. Angelus cum Virgine loquitur, quoniam serpens cum muliere locutus fuerat. Sexto, inquit, mense missus est angelus Gabriel a Deo ad Virginem desponsatam viro. Missus est Gabriel, vt totius mundi salutem nunciaret. Missus est Gabriel, vt scriptum reuocationis Adami afferret. Missus est Gabriel ad Virginem, vt mulieris dedecus in honorē conuerteret. Missus est Gabriel, vt puro sponso thalamum pararet. Missus est Gabriel, vt inter creaturam & creatorem spōsalia celebraret. Missus est Gabriel ad animatum palatium regis angelorum. Missus est Gabriel ad Virginem desponsatam quidem Ioseph, sed seruatam filio Dei. Missus est seruus incorporeus ad Virginem immaculatam. Missus est a peccato integer ad corruptionis expertem. Missus est lucernę splendor, qui iustitię solem nunciaret. Missus est nitor aurorę, qui diei lumen præcurreret. Missus est Gabriel, vt ostenderet eum, qui est in sinu Patris, in matris etiam vlnis gestari. Missus est Gabriel, vt indicaret, qui est in solio, in spelunca etiam iacere. Missus est miles, qui Imperatoris mysterium promulgaret. Mysterium, quod fide cognoscitur, & curiositate non inuenitur. Mysterium adorandum, non humana prudentia ponderandum. Mysterium diuinis, non humanis rationibus explicandum.

In mense sexto missus est Gabriel ad Virginem. Quem sextum mensem dicit? Quem?

Sextus mensis.

Luc. 1.

Ex quo nimirum Elisabeth bonū accepit nuncium, ex quo Iohannem concepit. Vnde id planum fit? Ipsemet Angelus Virginem alloquens, sic interpretatur: Ecce Elisabeth, inquit, cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua: & hic mensis est sextus illi, quę vocatur sterilis. Mense sexto, scilicet, cōceptionis Iohannis. Oportebat enim, vt miles anteciret: consentaneum erat, vt minister antecederet: æquum erat, vt index Domini præsentiam significaret. Mense sexto missus est angelus ad Virginem desponsatam viro. Desponsatam, non autem coniunctam. Desponsatam quidem, sed seruatam. Cur desponsatam? Nē celerius latro mysterium intelligeret. Nam per virginem quidem regem esse venturū improbus non ignorabat, quippe qui Elia ipse quoque verba illa audierat:

Esa. 7.

Eccē virgo in vtero habebit, & pariet filium. Itaque singulas virgines obseruabat, vt vbi mysterium impleri animaduertet, infamiam pararet. Idcirco Dominus per desponsatam venit. Quę enim desponsata fuerat, deinceps in manū sponsi tradenda erat. Mense sexto missus est Gabriel ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph. Audi quid de hoc viro & de Virgine dicat Propheta: Dabitur hic liber ob signatus viro scienti literas. Id est, Virgo planē immaculata. A quo dabitur? A sacerdotibus utique. Cuius viro? Fabro Ioseph. * Hic Ioseph, fratres, claro prius iunctus matrimonio suscepit liberos? post autem, vxore repudiata, in castitate vixit, & liberos in disciplina & timore Domini

Esa. 29.

Cautē hoc lege. nam

ORATIO IN ANNUNCIATIONEM B. MARIAE &c.

401.
Ioseph etiam
virginem fu-
isse credi-
mus, quod
superius eui-
dentissimis
medijs co-
uicimus.

Domini educauit. Cum enim Paulus Apostolus ad Euangelij promulgationem proficisceretur, & vnus ex filijs eius reperisset Alium, inquit, Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini, non ex Maria, sed ex Ioseph genitum.

Cum igitur sacerdotes casto Ioseph Virginem despondissent, eam illi commendarunt, nuptiarum tempus expectantes. Verum eam ipse suscipiens, integram erat conseruaturus. Id quod multo ante Propheta pronunciarat? Dabitur, inquit, liber ob signatus viro scienti literas, hoc est, matrimonio coniuncto, & dicit: Non possum legere. Cur non potes legere Ioseph? Non possum, inquit, legere, quia liber est ob signatus. Cui seruetur? Rerum omnium procreatori pro domicilio. Sed ad propositum reuertamur. Mense sexto missus est Gabriel ad Virginem. Qui profecto eiusmodi a Deo mandata accepit: Ades huc, Angele, minister esto mysterij grauis & reconditi: miraculo inserui. Misericordia mea commotus, ad requirendum Adam, qui aberrauit, descendere festino. Peccatum prostrauit eum, qui ad imaginem meam factus est: corruptit opus manuum mearum: infecit decus a me confectum. Lupus deuorat aluminum meum. Exultat incola Paradisi. Vita lignum a flammae gladio custoditur. Clausus est locus deliciarum: Errantis me miseret. Hostem capi volo. Placet, vt virtutes omnes, quae in caelo sunt, mysterium hoc lateat, & tibi soli sit manifestum. Vade ergo ad Mariam Virginem. Vade ad animatam ciuitatem, de qua loquitur Propheta: Gloriosa, inquit, de te dicta sunt, ciuitas Dei. Vade ad Paradisum meam ratione praeditam. Vade ad portam Orientalem. Vade ad habitaculum Verbo meo dignum. Vade ad alterum caelum, quod est in terra. Abi ad nebulam leuem, & praesentiae meae illi nuncia integritatem. Abi ad sanctuarium mihi paratum. Abi ad thalamum diuinae humanitatis meae. Abi ad purum cubiculum ortus mei secundum carnem. Loquere in auribus arcae meae ratione praeditae, vt pareat mihi auditus ingressum. Caue offendas aut turbes animum Virginis. Templum illud diuinum modestè adi. Prima tua vox illi gaudium afferat. Dic: Aue gratia plena: vt ego miserear afflictam Euae.

Audiuit haec Angelus, & secum, vt par erat, haec cogitabat: Noua res haec est, cuius intelligentia nullis verbis explicari potest. Quem metuunt Cherubin, quem Seraphin inueneri non possunt, quem omnes Virtutes Angelicae comprehendere nequeunt, speciali quodam modo nunciatur cum puella Virgine conuersaturus, & propriae eius personae praesentia significatur, immo verò ingressus per auditum ei promittitur. Qui Euaem condemnauit? eius filiam glorificare tantoperè festinat? Ait enim: Vt pareat mihi auditus ingressum. Nunquid potest Virginitas vterus eum capere, qui comprehendere non potest? Verè mysterium magnum & venerandum. Sic Angelo cogitanti: Quid, inquit Dominus, turbaris, o Gabriel, nouitate rei? Nonne paulò ante missus es a me ad Zachariam sacerdotem? Nonne illi Iohannis ortum nunciasti? Nonne incredulo sacerdoti poenam intulisti? Nonne senem taciturnitate mulcisti? Nonne quae tu pronuciasti, ego rata habui & comprobauit? Nonne nuncium tuum res ipsa consecuta est? Nonne sterili concepit: vterus paruit? sterilitatis morbus discessit? naturam fugit inertia? Quid est, quod ego non possum efficere? Cur igitur dubitas? Tunc Angelus: Naturam, inquit, errores, Domine, corrigere, morborum nebulam dissoluere, membra mortua ad vitalem vim reuocare, naturam praecipere, vt liberos gignat, a certis membris sterilitate remouere, senescentem stipulam ad viridem formam reducere, terram infœcundam statim efficere manipulorum matrem, solitum est tuae virtutis opus. Testis est Sara, tum Rebecca, post autem Anna: quae cum graui sterilitatis morbo laborarent, abs te liberatae sunt. Virginitatem verò sine viri congressu parere, superat naturam leges, & praesentiam tuam in puella denunciat, vt quem caeli terraeque termini non capiunt, Virginis vterus comprehendat. Quomodo, inquit Dominus, me tabernaculum Abrahæ potuit continere? Quomodo, inquit Angelus, hospitalitatis pelagus habebat. Verum illic, o Domine, te conspicuum Abrahæ praebuisti in ostio tabernaculi, & pertransisti, qui omnia comples. Quomodo autem feret Maria diuinitatis ignem? Solium tuum ardet splendore illustratum, & virgo te ferre poterit, vt non comburatur? Silensit, inquit Dominus, rubum ignis in solitudine, laedet omninò Mariam quoque praesentia mea: sin ignis ille, qui diuini ignis mei praesentiam significabat, rubum potius irrigauit, quam combussit, quid de veritate dices, non in igne flammae, sed in pluuia specie descendente?

Tunc Angelus Dei iussa faciens, Virginem adiit, & clara voce: Aue, inquit, gratia plena: Dominus tecum. Non est amplius diabolus contra te. Vbi enim prius hostis ille vulnus infixit, illic medicus adhibet medicamentum. Vnde mors ingressus principium

Epitheta
illustria S.
Mariae.

Ephes. 2.

pium habuit, indè vita sibi aditum patefacit. Per mulierem mala fluxerunt, per mulierem emanant bona. Aue, gratia plena. Nè te pudeat, quòd mulier causa damnationis extiterit. Tu enim Iudicis & redemptoris mater existes. Aue, gratia plena, quæ mundi paries Saluatorem. Aue, gratia plena, genitrix vitæ, quæ mortem delebit. Aue, animatum Dei templum. Aue, cæli terræque pariter domicilium. Aue naturæ illius, quæ comprehendere non potest, amplissimum habitaculum. Per hanc adest, charissimi, egrotantibus medicus, in tenebris confidentibus illuxit iustitiæ sol, tempestate iactatis factus ancora, portusque tutissimus, Deo inuisis & inimicis reconciliatio, captiuus redemptio, in bello versantibus munitissimum propugnaculum. ille nimirum, qui est pax nostra. Quæ quidem pace vitinam detur nobis frui, per gratiam eiusdem Dei nostri Iesu Christi: Cui gloria & imperium cum Patre & sancto Spiritu, in secula seculorum, Amen.

VITA S. HERMELANDI NOVIOMAGENSIS,
PRIMI ABBATIS ANTRENSIS, GRAVITER ET BONA

fide conscripta, licet auctor suum nomen reticuerit. Sed quia sermone parum grato usus est, quisquis ille fuit, aliquanto Latinius, plerumque etiam paraphrasticòs, interdum adstrictius eam expressit F. Laurentius Surius.

PROLOGVS.

Veilitas hi-
storiarum
sacrarum.

Hinc appa-
ret fides
huius histo-
riae.

Acrosancta mater Ecclesia excellentium Patrum, quos diuina gratia fretos auxilio, ex antiquo illo serpente palmam retulisse latatur, & post huius vitæ emensa curricula incircumscripta Diuinitatis luce incõparabili in omnem æternitatem fruituros nõ ambigit, res præclare gestas non verborum phaleris, comptæque dictionis lenocinijs, quæ non multum ab adulatione abhorreere videntur, sed simplici narrationis serie ad posterorum notitiam transmittendas consultè quidem instituit atque decreuit. Nam cum illi iam ad cælos translati, sub hominum adspèctum non cadant, lectione & recitatione eorum, quæ de illis conscripta sunt, quasi humanis obtutibus representari videntur. idque vt fortia illorum facta & præclara facinora dum mortales imitanda pro viribus suscipiunt, virtutibus augeantur: aut certe dum se ad illorum excellentiam pertingere non posse conspiciunt, sibiipsis ex vera animi humilitate vilescant. Atque hinc sanè perspicuum fit omnibus, qui rectè sapiunt, eos, qui pia animi affectione ducti, sanctorum hominum vitas studiosè literis commendant, premio dignos: contra verò eos, qui cum possint, siue socordia siue incuria id negligunt, à culpa abesse non posse. Quod cum multum diuque apud me cogitasset, fratres quoque me magnoperè obsecrarent, constitui quidem beati viri Hermelandi (qui ab Germaniæ oris ad nos accedens, tanquam alter quidam Benedictus fulsit virtutibus) res gestas, quas partim visu, partim relatione fratrum didici, in scripta referre: sed duo se mihi objiciebant impedimenta: nè aut temeritatis arguerer, si rudi stylo id attentarè, & nulla ferè eruditione præditus, tanti patris actus incõdito sermone digererem: aut improbus etiam & impudens non immeritò viderer, si per deuita quæque erraticus viator incedens, viri sanctissimi, qui à recto itinere nusquam deflexit, vitam alijs vellem imitandam proponere, quam ego minimè imitarer. Hoc ego gemitu ocio dèdere mihi visus sum: at tandem fratrum precibus pulsus, opus, quod iam diu subterfugere deliberaueram, sancta fretus obedientia & misericordia præpotentis Dei, aggressus sum, & quæ ipse donaret, stylo exaranda suscepi, obnixè rogans eos omnes, qui hanc lucubratiunculam legere non dedignabuntur, nè ex oratione impolita sanctissimi patris gesta metiantur: sed in suis precibus memores sint opusculi huius inepti auctoris, vt à pio iudice peccatorum veniam & beatitudinis coronam consequatur, & ipsi pro precibus benignè fufis, à Christo vitam obtineant sempiternam.

VITAE

VM iam toto orbe reges permulti Christo nomen dedisſet, & fides catholica atque veritatis Euangelicæ lux, pulſis errorum tenebris, in omni ditione Clotarij regis Francorum multa pace fueretur, Hermelandus apud Nouiomagenſes nobiliſſimis parentibus ortus eſt: nobiliterq; educatus, cum generoſo, vt aſſolet, animo atq; ingenio polleret, literis imbuendus, a parentibus ſcholis adhibitus eſt. Ibi tum ille cæteros coartaneos diſcendi celeritate facile antecellit, nec tamen animo inſtans eſt, ſed puerilis ætatis leuitatem morum grauitate compeſcens, nullis voluptatum illecebris ſe paſſus eſt irretiri. Nam carnis petulantiam ſpiritus ardore conterens, nobilitatem animi, carnis nobilitati anteferebat, ita vt in ipſis ſcholis, iam multa probitate conſpicuus, puer admirabilis ab omnibus haberetur. Porro eius parentes, vt viderunt cum iam literis non mediocriter inſtructum, aptumq; aulicis miniſterijs, a ſcholis reuocatum, in aulam adduxerunt, Francorumq; regi multo cum honore militaturum commendarunt: vt hoc militia perſunctus munere, ad Maiorum ſuorum pertingeret honores & dignitatem. At vir Dei Hermelandus omnem vitæ huius ſplendorem, omneq; culmen honoris caduci præ Chriſti amore ſaſtidiens, longè maluit per vitæ momentaneæ labores ſemper manſura iuſtorum gaudia promereri, quam per inanem & lubricam mundi gloriam, ſempiterna impiorum ſupplicia in ſuas accerſere ceruices. Itaque a voluntate parentum longè eius animi ſanctum diſcrepabat deſiderium. Quod enim illi ad conciliandam ei præſentis vitæ gloriã moliebantur, id ipſe ad ſalutis ſuæ perniciem ſpectare arbitratur, non ignorans dictum ab Apoſtolo: Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus. Et ecce niſi veritus ille eſſet, nè in illam eiusdem Apoſtoli ſententiam impingeret, qua is dicit: Filij, obedite parentibus: nulla eiratione vnquam perſuaſiſſent terrenam complecti militiam, qui adeo ad cæleſtia anhelaret.

Cauens igitur, nè vlla ex parte ſalutaribus monitis deſuiſſe videretur, ſimul etiam conſiderans necdum ſibi licere ſuo viuere arbitrato, militarem habitum, quem animo reſpuebat, extrinſecus quidem, ſed ſanè inuitus accepit. Domino verò illum mirificè adiuuante in aula regia, ex tyrone ita repente in perfectum mutatus eſt militem, vt cum Regi & Optimatibus eius eſſet gratiſſimus, Regis effectus ſit pocillator, immò & pocillatorum princeps: ſed hoc quoque munus in ſe nolens recepit. Porro in ea functione cum ſumma omnium gratia & multa prudentia verſantem parentes & amici hortantur, vt cuiuſdam nobiliſſimi viri filiam accipiat vxorem. Ibi verò ille multum quidem ab ea re abhorrens, at tamen eam ſibi paſſus eſt deſponderi, diesque nuptijs certus eſt præſtitutus. Verum ſub hoc prætextu non modò a coniugio, ſed etiam ab omni actione ſeculari ſeſe expedire, collumque mentis non mundi vanitatibus, ſed ſuaui Chriſti iugo ſubdere moliebatur. Non enim ſurda aure Dominum audierat dicentem, & humano generi ſaluberrimè conſulentem: Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem & filios & fratres & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, nõ poteſt meus eſſe diſcipulus: & qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, nõ poteſt meus eſſe diſcipulus. ſed fideli hæc animo complectens, in rem conferre voluit eximius præclaræ institutionis executor.

Itaque Domino illius pijs conatibus adſpirante, cuncta mundi huius oblectamenta reiſcere, ipſam quoque ſponſam & nuptias niſiſas facere, terrenas a ſe actiones omnes abijcere, atque ita nudus & ab omnibus expeditus, nudam Saluatoris crucem, contra ſpirituales nequitias dimicaturus, egregius Chriſti athleta amplecti, regiumque tenere iter, doctrinis munitus euangelicis, planè deliberauit. Veritus autem, nè eius propositum mundanorum ſtrepitus negociorum inturbaret, ſi in hominum frequentia diutiùs moraretur, regem adiit, & valde ſummiſſè ac deuotè ab illo petijt, vt cum maieſtatis eius bona venia liceret ipſi, poſthabita militia palatina, ad monaſterium ſe conferre. Id vt rex audiuit, pro ſumma erga illum beneuolentia & amore, eius preces planè reiecit, nec illum a ſe paſſus eſt ſeparari, multumque hortabatur, nè in illo ætatis flore ab ipſo diſcederet. Et id genus perſuaſionibus diù quidem eius animum vexauit, at tamen ſanctum eius propositum nulla potuit ratione immutare. Cumq; in precibus perſeueraret, tandem diuino timore pium principis animū impellente, id quod diù pernegauerat, benignè illi permiſit. Itaq; vir beatus cū regis & optimatū eius fauore è palatio recedens, ad Fontanellenſe cœnobium, cui tum venerandus ille Lambertus præſectus

Monachus
fit in cœno-
bio Fonta-
nellenſi.

erat, celeriter aduolauit, in illorum fratrum ſodalitatem ſe admitti petijt, nec difficulter, Abbate & fratribus eius preces libenter admittentibus, impetrauit.

Proficetur
monachū.

Vbi ex more inſtituti monaſtici in Cella, vt vocant, nouitiorum probatus, ita perfectus inuentus eſt, vt vitæ integritate non modò recentiores & iuniores, ſed illos etiam, qui ad multam iam perducti ætatem, longa vitæ ſpatia ſub perfectionis habitu tranſiſſerant, & in vitæ contemplatiuæ ſtudijs omnes corporis vires penè detruierant, non ſolum aſſequi, ſed etiam certiffimis indi- cijſ excellere videretur. Expleto indè probationis tempore, vt habet Regulæ ſeu Canonis monaſtici conſuetudo, monachum adhibita ſacra promiſſione profefſus eſt: atque omnibus mundi pompis planè proculcatis, tot commilitonum ſultus præſidio, bellator ſtrenuus tam eſt viriliter virtutū omnium conſectatus iter, vt non ſolum nullis malorum dæmonum prauis ſuggeſtionibus ceſſerit vnquam, ſed mox à primo initio peſtiferum antiqui ſerpentis contriuerit caput. Adhibebant illi nequam ſpiritus ſua tentamenta, ſed omnia viro ſancto vertebantur in materiam triumphī. Erat ille nimirum charitate feruidus, ſide deuotus, obediētia præcipuus, in oratione aſſiduus, ſpe firmus, tranquillus patientia, abſtinentia moderatus, ſtrenuus in vigilijs, denique ita cunctis virtutibus inſtructus, vt inter cæteros ſacrae profefſionis commilitones tanquam quidam Lucifer illuſtrior appareret.

Fit presby-
ter.

Audoēnus
epiſcopus.

*Paſquarius

Quod vt haud obſcuris indi- cijſ venerabilis Abbas Lambertus animaduertit, quæ regularibus inſtituendum diſciplinis ſuſceperat, haud ſecus atque magiſtrū pro virtutum ſplendore & venerabatur, & amabat: dignumque eum cenſens, qui ſacris aris admoueretur, ab eius loci epiſcopo ſancto Audoēno præbyterū voluit conſecrari. Ille verò ſacerdotio initiatus, tanta erga illud ſacrū miniſteriū animi deuotione ferebatur, vt quotidianum Deo ſacrificium ſtudioſè offerens, ſeiſpſum pariter maceratione ſui corporis hoſtiam viuā eidem præpotenti Domino exhiberet. Per id tempus piæ memoriæ Paſcharius epiſcopus Nannetenſi eccleſiæ præerat. Is dum quodā die ad Clerum & populum, inter quos mutua eaq; haud vulgaris vige- bat charitas, ſermonē haberet, quidque vtriſque congrueret, celebri ſanè ſacundia explicaret, in tertij ordinis, putà monachorū, incidit mentionē, qui hætenus incognitus propè manſerat illis, qui occidentale Oceani litus accolunt, atque ex ipſius Chriſti ſermonibus illū cæteris perfectiorem oſtēdit, di-

Matth. 19.

cente Domino: Si vis perfectus eſſe, vade, & vède omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, ſequere me. Mox auditores omnes, ſancti ſpiritus incitati inſtinctu, orant pontificem, huius rei deſiderio antè omnes incenſum, vt monaſtica profefſionis viros vnde quæque dignaretur accire, qui apud ipſos, ſi poſſet idoneus haberi locus, vitam perfectionis obtinēdæ ſtudioſam excolerent. Fatebantur enim, ſe de Domini pietate conſidere, ſi eius inſtituti viri apud ipſos demorarētur, etſi fortasſè ad imitationē excitadā paucis, tamen ad intercedendū omnibus eius regionis incolis poſſe ſufficere. Sentiens aut̄ antiſtes ſeq; populumque ſuum diuinitus eodem affici deſiderio, non eſt cunctatus diū, nec ſubditorū repulit preces, ſed maturè ad venerabilem Abbatem Lambertum, qui tunc, vt diximus, Fontanellenſe cœnobium ſub ſacro vitæ monaſtica habitu moderabatur, ſtrenuos miſit nuncios, qui eius orarent ſanctitatem, ſua benignitate vt curaret, ſuum populique ſui deſiderium poſſet vt ad effectum perducere. Nuncios, ſui antiſtitis benedictione muniti, ad Fontanellenſe cœnobium iter intendunt, eoſque celeriter perlati, à fratribus humaniter excipiuntur, & Abbati Lamberto offeruntur, apud quem ita ferè locuti ſunt: Sanctitatis tuæ in primis ſtudioſus Paſcharius epiſcopus, ſancta feruētis animi deuotione, totiusque ipſi credita plebis precibus incitatus, ſummopere id expe- tit, vt in eius diœceſi monachi, quibus ipſe locū præparabit, ad eccleſiæ ſuæ profectum & perennem Dei laudem, vitam ſectentur regularem atque monaſticam. Cùm compe- riſſet autem, fama tuæ ſanctitatis iam longè lateque diſfuſa, iſthoc cœnobium ſanctæ religionis integritate cæteris antecellere, orat & obſecrat, vt tua ſanctitas monachos ſpectata religione ad ipſum mittere nē grauetur, qui monaſticam vitam exactè viuere, alijsque excolendam tradere nouerint: vt ſuo per eos poſſit voto potiri.

Nannetenſis
epiſcopi ad
S. Lambertū
legario.

His ita peroratis, vt venerabilis Abbas didicit Domini ſacerdotē cum plebe ſua tali feruere deuotione, primò gratias egit benigno Deo: deindè accito ad ſe Hermelādo, preces antiſtitis coram illo repeti iuſſit: atque tum demum eiufmodi reſponſa reddidit: Vota Paſcharij epiſcopi eiusque ſancti gregis, dubium non eſt diuinitus orta, eoſque ſanctiſſimā redolere deuotionem: quorum vt ego quoque particeps eſſe merear, tam- etſi non ignoro quanto deſtituar ſolatio, quod à noſtra exiguitate poſtularūt, per hunc mihi longè chariſſimum Hermelandum fratrem aliosque illi adiungendos exequi conarar,

naret, si certò mihi constaret eiusmodi apud vos cœnobium constructum iri, in quo futuris temporibus fratres, quantum quidem caueri potest, nullius infestatione perturbentur. Nostra enim professio multam exigit quietem, nec potest non maxima sentire detrimenta, si diuina intenta contemplationi, improborum hominum querelis & vexationibus indè retrahatur. Et vester quidem antistes vbi cœnobium extruxerit, in sua ecclesie ditione, dum ipse superstes erit, non est fortassis passurus, vt fratrum illic degentium pax infestetur: at illo defuncto, si monasterium sub sui successoris dominio reliquerit, non deerunt importuni homines, qui praua cupiditate impulsì, multas fratribus excitent molestias, quæ illos etiam indè recedere tandem compellant, atque huc illucque incertos vagari. Quod sanè, si, vt plerisque alijs, ita huic quoque monasterio acciderit, mihi, qui fratres eo ablegarim, non parum impendebit periculi, porrò vestro antistiti nihil accedet mercedis. Si igitur cœlestis præmij contemplatione vult cœnobium construere, hortor vt illud regie auctoritati tuendum permittat, efficiatque vt rex pro sua clementia edicto sanciat, nè quis alius, ius dominium ve in illud sibi vendicans, malo instigante demone, fratribus infestus sit: vt sic regie maiestatis muniti præsidio, pro eius totiusque regni pace perpetua liberis mentibus Christi misericordiam implorent. Ad hæc legati sic responderunt: Noli pater id genus retardari suspicionibus: sed certò tibi de pontificis nostri Pascharij humanitate persuadeas, eum diligenter curaturum ea, quæ dixisti.

Monastica
professio
quid reposita.

Hac Lambertus Abbas legatorum sponsione firmatus, ait ad Hermelandum: De tua ego, frater charissime, religione plurimum confidens, tametsi scio absentiam tuam mihi iniucundam, immò & dispèdiosam fore, ad Pascharium episcopum cum duodecim fratribus te volo proficisci, meoque loco illis esse patrem, vt ad tuum præscriptum monasterium pro episcopi desiderio exadificetur. Verum enimverò nihil præter tuam sententiam hac in re tentaturus sum, sed totum isthuc tuæ prudentiæ permitto. Cui Hermelandus, Nè, quæso, inquit, Pater meam hic requiras voluntatem, quam propter Christum in tuum transuli arbitrium. Ego verò, modò Dei & tua voluntas fiat, libens proficiscar quocumque me miseris, haud secus ac si diuinitus id imperetur. Tunc Lambertus pater perfusus gaudio, eius præclaræ congratulabatur obedientiæ, & ait: Age filii mihi, accingere vt miles Christi ad iter, egregiumque hoc opus suscipe, quod & tibi & alijs multis aditum paret ad regna cœlorum. Cumque & illum & fratres cum eo abituris optimis instrueret admonitionibus, inprimis hortans, vt accuratè & virili constantia monastico canoni sese accommodarent, post mutuos amplexus & lachrymas, impertitamque discessuris benedictionem, dimisit illos, rogans Deum cum fratribus, quos apud se retinebat, vt sua illis gratia & auxilio adesset.

Promissio
ma S. Her-
meladi obe-
dientia.

Abeunt igitur cum Episcopi nuncijs, & Christo propitio ad Nannerensem urbem celeriter perueniunt, vbi mox ad basilicam beatissimorum Petri & Pauli Apostolorum precandi causâ sese contulere. Audiens autem reuerendus antistes eos adesse, incredibili affectus hilaritate, dixit: Recordatus est mei Dominus Deus, nec me voto frustratus est meo: occurrensque fratribus ad iam dictæ basilicæ fores, ait B. Hermelando: Benedictus Deus, qui te misit huc, ad ipsum introitum tuum: quique quod per prophetam suum testatus est esse bonum & iucundum, hodie compleuit, faciens habitare fratres in vnum. Deindè cum eos omnes haud aliter atque angelos quosdam conuiuio excepiisset, votumque suum omne eis exposuisset, B. Hermelandus ea, quæ Lambertus Abbas nuncijs eius proposuisset, quæque illi respondissent, coram illo retexuit, ac postremò ita subiunxit: Si tua sanctitas non vult decesse ijs, quæ Abbas noster expetit, nos pro viribus, quicquid iusseris, exequemur: sin autem aliter visum est, nos, salua & integra charitate, ad Abbatem nostrum ita vt iussi sumus, reuertemur. Tum verò Episcopus: Non puto, inquit, esse quenquam frater charissime, qui perindè, atque ego, cupiat hoc opus esse firmum atque perpetuum. Nam cum ego eius author atque fundator esse videar, nolim cuiquam hac in re esse secundus. Atque hac de causa pro tuo atque Abbatis tui consilio & hortatu, nunciorumque meorum sponsione, non modò cœnobium cum rebus omnibus, quas illi attribuerò, ex Canonica auctoritate regie dominationi committam, eiusque vobis sanctionem impetrabo: verum etiam quicquid, quod ad eius quietem inconcussam faciat, te eundem pariter excogitare potuero, libentissimè illi impertiam. Quibus ex verbis animum aduertens Hermelandus liberalem antistitis animum, & ab auaritia sordibus alienum, demissè admodum illi dixit: Dominus, qui hoc tibi adspirauit desiderium, ipse etiam ad effectum perducatur, consiliumque tuum confirmet.

Psal. 132.

Ego

Ego interim in crastinum vsque spatiū cogitandi mihi vt largiaris, obsecro, & quicquid, Domino donante, hac de re mecum pertractauro, cras tuæ reuerentiæ aperiam.

Altera luce, absoluto matutinæ laudis officio, venit ad Pascharium Hermelandus, eique dixit: lubeas nobis apparari nauiculam, qua per Ligerim ad mare vsque subuecti, omnia eius litora lustrare possimus: quod si locus cœnobio construendo opportunus non apparuerit, per omnem ditionem tuam locum idoneum inquiremus. Cui sic antistes respondit: Non ego necessarium puto ad mare vsque vos fatigari. Sunt enim insulæ quædam, ab hac vrbe tribus distant milliaribus, quas hic fluuius circumfluit, atque insuper mare exstans quotidie ter ambiendo alluit. Quæ autem sit earum insularum fertilitas, vel quæ magnitudo, mihi hætenus per curas ecclesiasticas explorare non licuit. Sed tu, quæso, eas lustra accuratè, & ad me, quæ videris, referto: maximè, num possit in aliqua ex ijs cœnobium cōstitui. His dictis, actutum iussit præstò esse nauim: quam Hermelandus ingressus, rogauit Dominum, vt locum aptum ipsi indicare dignaretur. Nautæ verò celeritate vsi, ad insulam appulerunt, cæteras amplitudine superantē. Tum Hermelandus è nauī exiens, comperit eam in longum obtinere stadia quatuor & vigin-ti. Porrò in aliarum insularum medio sita, in sublime sustollit verticem, montosa in medio: atque idcirco immunis ab inundatione tum Ligeris fluuij, tum exstuantis maris, rutam præbet incolis habitationem, nec desunt illi amplissima spatia, tum ponēdis colendisquæ vitibus, tum hortis quoquæ & pratis efficiendis opportuna. Nec patet ad eam accessus, nisi quis nauī subuehatur. Habet verò etiam syluas densas.

Hermelandus lustrat insulā, eamque Antrum vocat.

Eius insulæ vbertas. Copia piscium.

Quæ sanè omnia, tum quoquæ nonnulla abstrusa loca virum Dei permouerunt, vt eam Antrum vellet appellari: quemadmodum insulam ad Austrum sitam, hac quidem spatijs minorem, sed habitudine vel specie illi simillimam, Antriginum vocauit. Reperit autem illic in quadam ædícula oratorium beatissimi confessoris Martini. Erant etiam illic armentarij non pauci, quod eius vbertas alendis pecoribus esset valdè opportuna. Piscatoribus autem circumcincta tam ex Ligeri quàm ex mari tanta suppetebat piscium diuersorum generū copia, vt illis, qui in alijs fluminibus capiendis piscibus nauant operam, res videatur incredibilis, nisi coram inspexerint. Nec tamen vulgi perstreptis illic audiuntur voces, sed varij generis auium iucundæ resonant melodiæ, & in ijs olores dulci fundunt modulamine cantus. Deniquè tantum illic silentium, tanta tranquillitas est, vt anachoreticam appetentibus vitam, mirificum eremi desiderium adferre videatur. Quæ quidem omnia posteaquàm vir Dei Hermelandus partim suis oculis, partim vicinorum relatione cognouit, exultans in Domino, ait: Benedictum sit in secula sanctissimum nomen tuum, o summa Trinitas, quæ mihi talem demonstrare locum dignata es, quo ego nullum adhuc viderim commodiorem in omnibus illis monasterijs, quæ vnquam adierim. Deindè ocys ad Pascharium episcopū regressus, Fateor, inquit, nunquam me neque amœniorem, neque extruendo cœnobio aptiorem vidisse locum duabus illis insulis, quas hodiè perlustraui. Ijs auditis, lætabatur antistes, & gratijs actis præpotenti Deo, toto illo die egit cum Hermelando de cœnobij structura: cumquæ diu mutuis sese colloquijs spiritalibus adhortati essent, tandem cibum vnâ sumpsērunt. Inde diuinis absolutis laudibus, cubitum ière: rursusquæ post breuem somnum ad preces reuersi, quicquid noctis supererat, in Dei laudibus transmisère.

Antrensē monasteriū construitur.

Regis sanctio & priuilegium.

Postera die Hermelandus dixit episcopo: Quandoquidem locum cum primis opportunum nobis Dominus ostendere dignatus est, nolim moras necere: sed tua benedictione munitus, quamprimùm eò me conferam, vt tua aliorumquæ fretus ope, cœnobij structuram aggrediar. Benedictione igitur data ab episcopo, post mutuos amplexus, Hermelandus ad insulam reuersus, locum aptissimum designauit, iactisquæ ædificum fratribus necessariorum fundamentis, tam illas, quàm templa duo, alterum sancti Petri, alterū sancti Pauli Apostolorum Christi cum vniuerso cœnobio, Domino optulante, breuè exædificauit, non segnem ei nauantibus operam permultis eius regionis incolis. Deindè Episcopus ecclesias dedicaturus aduenit cum suis Canonicis, & cum bono omnium fauore atquæ cōsensu, sicut antea promiserat, isthuc priuilegij beato Hermelando & fratribus impertijt, vt nulli successorū eius ex illo monasterio vel rebus omnibus, quas tum ipse, tum alij Dei amore fratribus cōtulissent, quicquā sibi sub dominij pretextu vsurpare liceret. Postea beatū Hermelandum ad regis aulam secū ducens, regi Childeberto eum, eiusquæ cœnobij & fratres omnes deinceps tuendos commendauit. Scripsit verò idem rex sanctionē, eamquæ beato Hermelando tradidit, de illo monasterio & rebus eius, putā nē quisquam omninò fratribus illic degētibz molestiā exci-

excitaret, sed ut regia illi freti protectione, absque alicuius infestatione, liberis animis pro rege totiusque regni pace Dominum precaerentur. Ea regis beneuolentia & amicitia cohonestatus vir Dei, ad monasterium se recepit. Ex eo tempore multi, contempto seculo, ad illud cœnobium conuersionis gratia confluxere, monasticum complexi institutum: multi suas proles illic Christo militaturas obtulerunt. Porro vir Domini Hermelandus omnes & verbo & exemplo ad vitæ contemplationi dedita studia incitauit. Et ingens sanè fratrum numerus illic excreuit, qui sub tanto patre tantos in virtutibus & vitæ sanctitate fecere progressus, ut iam fama illorum longè lateque sese diffunderet, & in eorum sanctis studijs omnes, ad quorum notitiam perferebantur, magnificarent patrem eorum, qui in cœlis est.

Multi in Antrensî cœnobio sūt monachi.

Nocte quadam vir sanctus pro sua consuetudine in basilica sancti Petri Apostoli diuinæ contemplationi intentus, Abbatis Laurenti, viri valde venerabilis, animam è monasterio sancti Florentij, quod Glannam vocant, ab Antrensi cœnobio ad triginta distans milliaria, ducibus angelis, relicto corpore, migrare vidit ad cœlos. Cumque in eam diu oculos defixisset, signo dato fratres conuocauit, iussitque ut Laurenti Abbatis animam Domino commendarent. Fecerunt hoc illi quidem prompta & alacri obedientia: at mirabantur tamen, cum inter vtrumque monasterium tam longa itineris spatia intercedant, quoniam pacto vir Dei animam eius è corpore abeuntem videre potuerit. Ut igitur de tota re certiores redderentur, hominem ablegare statuere, qui de obitu Laurenti Abbatis inquireret. Ecce autem adsunt fratres è sancti Florentij monasterio, suamque plorantes orbitatem, Abbatis sui excessum nunciant. Adhibebant autem illis Antrenses monachi fraternæ consolationis pia fomenta, simulque, qua hora defunctus esset Abbas, percontabantur. Quam sanè eandem omninò fuisse didicerunt, quæ ab Abbate suo Hermelando eum migrasse audierant.

Visio S. Hermelandi.

Contigit quandoque virum Dei cum aliquot fratribus iter habere per Nannetensem pagum. Fortè tum illis obuiam venit Arnoldus quidam, multa dignitate multisque diuitijs insignis, magna obsequentium turba stipatus. Ad eum prolixè tum è scripturis diuinis sermonem habuit vir sanctus, optimis eum sermonibus instituens. Ijs iam finitis, dixit vni è fratribus: Hactenus quidem pro ingenioli nostri tenuitate huic illustri viro spiritali ministravi potum: at nunc superest, ut hortante nos charitate, corporalem etiam pariter sumamus. Respondente fratre, perexiguum illic vini adesse, quodque vix heminæ mensuram excederet: hoc ipsum vir sanctus iussit adferri, in illius virtute confidens, qui quinque panibus, quinque hominibus millia abundè refecit. Allato vino, signum crucis expresit, porrigique iussit Arnoldo, quem diximus, cunctisque qui illum comitabantur. Distribuitur mox omnibus, singuli singulos bibunt calices plenos, nec tamen vinum exhauritur. In cuius sanè præclari miraculi testimonium vasculum illud, unde vinum fundebatur, in sancti patris asseruatur monasterio.

Matth. 14. Iohan. 6.

Vinum edita cruce augetur.

Sedebat aliquando beatus Hermelandus sub quadam arbore apud oratoriū sancti Leodegarij martyris, legebatque solito attentius. Interim eruca, illam arborem depascentes, in librum ipsius identidem decidebant, legentemque inturbabant. At ille, ut erat mitissimus, patientissimè id perferebat. Porro frater quidam id animaduertens, cepit eas contere pedibus: sed vir Domini cum prohibebat, nè id faceret, ita dicens: Noli frater, que diuino accidunt iudicio, velle auertere. Verum omnipotens Deus, ut sancti viri patientiam præclare remuneraretur, erucas omnes, quæ iam diu arborem illam vastauerant, usque ad eò nocte illa profligauit, ut ne vna quidem superesset.

Erucarum excidium.

Consuevit vir Dei Quadragesimæ diebus ob vitandam hominum frequentiam, qui illum fratresque visitaturi, cum oblationibus ad monasteriū aduentabant, Antriginum petere, atque illic cum paucis fratribus multa abstinentia corpus suum macerare, ut in Paschali solennitate posset seipsum Deo hostiam gratissimam exhibere. Accidit autem quodam die, ut vigiliarum & precum instantia defatigatus, sub diuo animi causa non nihil deambularet, & deinde in litore parumpè sessum se reponeret. Aderat tum quispiam, qui diceret Nannetensem episcopum habuisse piscem, quem vulgò naupradam vocant. Ad quem vir Dei, Et quid isthuc, inquit, frater ad rem pertinet? An verò putas imbecillam esse præpotentis Dei manum, ut non possit etiam nobis eiusmodi largiri piscem? Necdum verba sua expleuerat vir sanctus, & ecce eius generis piscis ab ipso Ligens fundo sese subrigens, celerrimè ad illum adnatauit, & ante eius pedes in arenas profluuit. Ille non ignorans diuinitus hoc ipsi munus oblatum, cum gratiarum actione iussit seuari è terra, dixitque vni è fratribus: Tolle hunc piscem filii, & in tres partes fecas quarum

forè, Iam petram

Piscis miraculum.

quarum vna apud nos permaneat, reliquæ duæ in monasterium ad fratres mittantur. Factum est, vt imperârat: & accidit res sanè admirabilis. Nam sancti viri meritis ita fratres omnes, tam qui cum illo erant, quàm qui in monasterio versabantur, quorum certè erat non exiguus numerus, tantillo pisce exatiati sunt, vt magna piscium copia vfi fuisse viderentur.

Exemplum
optimi prae-
lari.

Magna erat in sancto viro prudentia & moderatio, qua ita nouerat demandatum ipsi exercere ministerium, vt nec pro sui custodia fratrum curam negligeret: nec ita fratribus sustentandis, iisque necessarijs procurandis esset addictus, vt sibi ipsi negligenter inuigilaret. Quod vt accuratè præstare posset, interdium res illas curabat, quæ essent fratribus necessaria: Porro nocturnis horis post somnum breuem, quem tamen humane fragilitatis necessitate adactus potius, quàm vel modicæ quietis studio & amore captabat, totus in rerum cælestium contemplatione, atque in sanctis precibus & psalmodijs versabatur. Cùm autem nocte quadam precandi gratia sui monasterij basilicam iustraret, in vna ex ijs vidit extinctum lumen. Iussit ergo fratri, vt illud rursus accenderet. Sed cùm ille frater manu gestaret lucernam, flante acrius vento, extincta est. Illo prope abeunte, vt denuò accenderet, vir Domini iussit eum gradum sistere, & extenta manu signum edidit crucis, moxque lumen restitutum est: quod cùm frater ad basilicam deferret, lucernam extinctam accésurus, tametsi importunior, quàm antè, ventorum procella scuiret, non potuit tamen lumen diuinitus datum extinguere.

Signo crucis expresso
extinctum ac-
cendit lumen.

Non segniter in eam curam vir Dei incumbebat, vt continenter ad altiora proficeret, & quotidianis virtutum incrementis animi puritatem cumularet. Itaque quadam nocte in Antrigino insula (vbi, sicut antè dictum est, tempore Quadragesimæ corpusculum suum rigida abstinentia conficiebat) in oratorio sancti Aniani illo ambulante, via, cui insistebat, reliquo pavimento candidior visa est: atque adeò locus ille, in quo fixus in oratione permanere consueuerat, tali est candore perspicuus, vt vsq; in presens quotquot ad eum accedunt, perspicuè intelligant, quanta eius pectus munditia & candore nituerit.

Iam partes occiduas fama sanctitatis eius longè lateque peruagata, etiam in Aquilonis regiones sese intulit. Nam cùm aliquandò in pago Constantino res monasterij necessariò perlustraret, quidam eius loci nobilis vir, Launus nomine, illum cum discipulis eius vocauit ad prandium. Non recusauit vir sanctus, vt erat comis, affabilis & iucundus. Ingressus igitur domum eius, benè illi precatus est. In ea autem regione humus non gignit botros. Indè accidit, vt Launus non nisi parum haberet vini in vasculo quodam. Et quidem tanto ille hospite lætus, conuocauit amicos, ex eoque vino non illis duntaxat, sed etiam pauperibus & peregrinis superuenientibus iussit liberaliter distribui. Biberunt omnes hilariter, & interim Domino benedicente, non modò nihil de vino decessit, sed vasculum propemodum vino redundare visum est. Et illo quidem die ea de re silentium fuit: at luce altera intantum per omnem illam regionem diuulgata est, vt incolæ omnes planè sibi persuaderent ea sanctitate esse virum Dei, vt si quid in eum à quoquam collatum esset beneficij, non solum nihil eius facultatibus decessurum, sed multum etiam accessurum vltra illam, quæ illi in cælis esset reposita, mercedem. Peracto prandio, vir Domini ad ædes suas in villam Oglandam redijt. Porro Launus postridè ex vxore sciscitatus est, an ne vel parum aliquid vini superesset, quod ad virum Dei pro benedictione transmitteretur. Abijt vxor, & diligenter vase inspecto, plenum illud reperit: moxque viro indicauit. Ille exhilaratus, mittit indè ad virum sanctum, simulque certiore eum reddit, quanto ipsum Dominus ob eius merita beneficio affecisset. At vir sanctus iussit eum rem tacitam habere, rogans nè ipsius meritis adscriberet, quod in pauperum subsidium diuinitus eius liberalitati donatum esset. Launus verò pernegabat suæ liberalitatis causa id fecisse Dominum, sed ob sola ipsius sancti viri merita tale miraculum contigisse. Erat sanè inter eos pro humilitate amica contentio, sed nemo ambigit B. Hermelandi meritis adscribendum esse tam insigne diuinitatis miraculum.

Vinum mi-
rificè auge-
tur.

Humilitas
sancti viri.

Cernens autem perniciosus dæmon eximijs virum Dei pollere virtutibus, nec posse se vllis tentationum machinamentis eum vel ad breue tempus in peccati consensum impellere, coepit commouere quosdam ad infestandum illum, creandasque illi molestias: vt si nò posset domum eius, in firma petra fundatam, penitus euertere, hoc saltem in lucro deputaret, si vel ad momentum eius perturbasset animum. Excitat ergo rufficum quendam, isque improba cupiditate inflammatus, de ephippio sancti viri quippiam præci-

precidit. At mox illum diuina ultio persecuta est. Nam repente cœpit tanquàm ignibus inflammatus conflagrare, magnosque eiulatus edere, simul etiam compellare virum Dei his vocibus: Succurre mihi sancte Hermelande, nam pro furto exiguo, quorem tuam mihi auisus sum vindicare, pœnas luo inestimabiles. Et hæc dicens, rem furto ablatam, è sinu protulit & abiecit, quæ hodieque in oratorio beati Petri Apostoli, quod est in Oglenda Cella, suspensa manet. At sanctus pater hominem scelere victum, precibus absoluit, & cibo potuque abundè refectum, admonitumque nè deinceps maligno hosti assensum præberet, incolumem à se dimisit. Alius quoque, stimulante cupiditate, boues sancti viri, qui onusta lignis plaustra trahere solebant, furto abstulit. Sensit vir Dei magno se commodo destitutum: sed tamen æquo ferens animo, ad solita orationum præsidia se recepit, rogans Dominum, vt boues abacti restituerentur. Tanta verò fuit earum precum vis, vt miser ille, qui boues procùl abigere moliebatur, multo confectus labore, manè ad cœnobij fores eos adduxerit. Gauisus vir Dei, recepit boues suos: porrò furem blandè castigatum, admonuit, nè posthæc se ab inimico dæmone in flagitium impelli pateretur: nè & hîc obnoxius crimini, pœnas daret, & postcæ apud inferos æternùm cruciaretur.

Agatheus vir inclytus, Nannetensis atque Redonica vrbis comes, vtriusque loci episcopatum occupans, Antrensem insulam tum precandi, tum colloquendi cum viro Dei causa adiit. Acceptus est autem à sancto viro non inhumaniter. Facta oratione, vir Domini eius quadam facta reprehendit, hortabaturque vt resipisceret. Deindè in refectorium, vt vocant, eum perduxit, insitque vini calicem illi præberi. Cuius cum partem dimidiam exhausisset, velletque calicem reddere fratri, vir sanctus hortabatur vt eberet: attollensque dexteram manum, denuò crucis signum supra calicem illum expressit. Necdùm manum retraxerat, & ecce subito intantum repletus est calix, vt vinum redundans in brachia comitis efflueret. Tum verò ille se tanti sacerdotis confeslu indignum iudicans, celerrimè ad pedes eius tremebundus corruit, obsecrans vt pro ipsius peccatis Dominum deprecaretur. Ità ille externo compulsus est miraculo, eius, de qua infidus dubitabat, agnoscere sanctitatem. Nec dubium est, signum hoc, diuina dispensante prouidentia, idcirco contigisse, vt bruta mens, quæ sanctæ exhortationis verbis nihil mouebatur, vel timore percussa, ad meliorem se frugem recipere cogeretur. Et ex illo quidem tempore non parùm ille de pristina crudelitate remisit.

Inuisebat quodam tempore sanctus pater vt utilitatis gratia possessiones monasterij sui. Venit autem ad Pauliacum villam: vbi cum cuncta, prout res poscere videbatur, expeditiisset, iam nocte impendente, suo more peruigil in diuinarum rerum contemplatione permansit, noctemque duxit insomnem. Interim sub ipsa caelestium speculatione vidit in Aquitanix partibus in Creane Cella siue monasterio suo, quod ei scripto traditum fuerat, & ab eo loco, vbi tum ipse degebat, ad 80. aberat miliaria, cuiusdam venerabilis monachi animam, qui eius fuerat institutionibus imbutus, atque ea causa illic ab eo constitutus, vt tum illud, tum Colonense quoque curaret monasterium siue Cellam, è corpore migrantem, atque angelicis fultam præsidij, rectà ad cælos tendentem. Mox edito signo, fratribus visum aperit. Non deerant tum in ijs ipsis quidam ætate iuniores, qui sanctum virum, iam multo confectum senio, delirare putarent. At ille Domino adherens, eo spiritu, quo procùl viderat animam fratris è corpore decedentem, etiam horum non solum dicta, sed etiam cogitationes cognouit. Illorum enim dissidentiam arguens, certissimè confirmabat iam dicti fratris animam, corpore solutam, sempiterna in cælis requie potiri. Vera autem illum dixisse, & quidem eadem, qua dixerat, hora illum fratrem obiisse, nunciorum ab illo monasterio venientium verba comprobauerunt.

Ità nimirum vir sanctus, inter necessaria illa ministeria, quæ curæ fratrum ipsi commissorum impendenda erant, non neglexit ea studia, quæ ipsi quotidiana virtutum augmenta conciliarent. Non ille visus est, vt solent plerique veterani, sub ætatis grandæa prætextu remissius sese gerere: sed cum ætate accrescente, virtutum cumularum desiderio, aliquid potius ad conuersationis rigorem, quatenus quidem ferre potuit, adijcere curauit: non minimam se iacturam fecisse arbitratus, si non quotidie aliquid virtutum eius exercitijs accessisset. Itaque cum prouecta iam esset ætate, paruum oratorium in honorem S. Leodegarij martyris ad fores monasterij orientales extruxit: vbi, abdicata pastoralis administratione, quam non ambitione, sed necessitate diu gesserat, facta quoque fratribus potestate alium eius loco sibi patrem deligendi, sese

Furtum rusticum diuina ultio persequitur.

Fur diuinitus cogitur restituere abactos boues.

Calix prope exhaustus vino impletur.

Quidam in antea

Videt animam fratris in cælos ferri.

Cum ætate accreuit illi feruor mentis.

Oratorij s. Leodegarij. Abdicat se Abbatis functione.

inclusit, vt curis omnibus expeditus, liber è soli diuinæ posset esse contemplationi intentus. Accessit eò etiam regis consensus & fratrum, tametsi ij non parùm diù tanto se patre destitutos lux ère. Adiunxit autem sibi quatuor fratres eiusdem propositi, quos vnà secum inclusit.

Porrò fratres cœnobij Antrensis subrogârunt ei Adalfredum Abbatem, rege id ap-
 Adalfr-
 dus Abbas
 inhum-
 nus.
 probante. Verùm eius electioni B. Hermelandus interessè noluit. Et ille quidem obli-
 tus se patrem esse, maligni dæmonis instinctu deprauatus paternam functionem muta-
 uit in tyrannidem. Nam tum sui, tum fratrum necessariam curam abiiciens, rebus su-
 peruacaneis sese dedit, & ab interioris vitæ studijs iusto Dei iudicio prolapsus, sola ex-
 terna sectatus est. Extruxit verò etiam sibi aulam, non contentus structuris nec necessarijs,
 animi quodam fastu eum impellente. Quod vt rescituit B. Hermelandus, cum ob multa
 eius non rectè facta illum obiurgaret, inter cætera ait: Quid est hoc frater, quòd postha-
 bitis animorum lucris, fratrumque necessarijs negocijs, in res superuacuas te totum ef-
 fundis? An non satis multa hïc tibi videntur constructa ædificia? Obtempera, quæso,
 dictis meis, & his contentus esto. Alioquin hoc in loco nihil abs te exædificabitur. Hoc
 autem vir sanctus prophético dixit spiritu, sciens diuinam ei impendèrè ultionem, quæ
 illo anno tolleret eum è medio. At ille animo occæcatus, viri Dei æquissimas admoni-
 tiones contemnens, fratribus etiam necessaria subtraxit alimenta: atque illis etiam, qui
 cum S. Hermelando erant, statutam iussit annonam negari. Nec hoc contentus, fratres
 dirissimè voluit flagellari. Accidit autem, vt ea crudelitate etiam in vnum ex ijs, qui a-
 pud S. Hermelandum debebant, immaniter sæuret: Qui nimio dolore compulsus, irà
 dixit: Pater Hermelande, cur nos viuis deserere voluisti? Quod audiens miser Adalfre-
 dus, præcepit atrociores illi admoueri cruciatus, dicens: Non tibi quicquam tuus opitu-
 labitur Hermelandus. Tandèm euasit ille, & celeri cursu ad S. Hermelandi Cellam pro-
 perans, humi se abiecit, multumque eiulans dixit: Equa in nobis, pater Hermelande,
 flagitia inuenisti, vt nos sub tanta crudelitate relinqueres? Vtinàm liceat excedere è vi-
 ta, nè tam immanis tyranni iniurijs exagitemur. Porrò fratres, qui cum illo erant, in-
 dicârunt viro Dei, quàm dira fame afficerentur. Tum verò ingemiscens vir sanctus, si-
 lete, inquit, fratres, si lete. Videbitis repètinum eius interitum. Nec enim vel vnus men-
 Diuina vl-
 tio in A-
 dalfredi.
 sis spatio licebit ei lucis huius vsura perfrui. Tertio abhinc die miser ille Adalfredus in
 visione se vidit pro sua inobedientia scipione beati Hermelandi verberari, atque eiulans
 cœpit velut ignibus inflammatus dirè torreri: sicque & æterna & temporaria affe-
 ctus morte, vitam pariter cum Abbatis functione repèntè amisit: licet autem sepultu-
 ra indignus esset, at tamen, hortante viro Dei, fratres eum terra condiderunt.

Illo extincto, collecti in vnum fratres, S. Hermelandum valdè obnixè rogârunt,
 quandoquidem sua illos præsentia voluit esse destitutos, vt nè sineret eos rursus in
 Abbate deligendo aberrare: sed ipse eis Deo dignum crearet Abbatem, qui eius vesti-
 gijs insistens, viam Domini ipsos edoceret. Flexus vir Dei fratrum precibus, iussit ad ef-
 se vnum è fratribus, quem ipse diuinis imbutum disciplinis, in bonis actibus educaue-
 rat. Donatus is dicebatur. Hunc propensa omnium voluntate Abbatem constituit,
 simulque instituit, quemadmodùm & in temporarijs & in spiritalibus rebus admini-
 strandis sedulum atque sollicitum sese exhiberet. Et ille quidem sancti viri optimis in-
 stitutionibus sese accommodans, Christo iuuante, magistroque pro illo apud Deum in-
 tercedente, humilitate & charitate egregiè instructus, monasterium quoad vixit, cum
 multa laude gubernauit. Hucusquè vitam & virtutes hominis Dei, quas per illum Do-
 minus efficere dignatus est, vtcunquè digessimus: sed tamen non nisi paucis comme-
 moratis, prætermisissis verò plurimis: nunc ad eius obitum, qui fuit illi aditus in vitam
 sempiternam, veniendum est. Posteaquàm igitur permultos ab improba vita ad Do-
 minum conuertit, & ad Christi fidem traduxit, postquàm in monasterio (cellam vo-
 cat author) dies non paucos inclusus, Deo soli vacans, precibus suis ægro tis multis, pro
 eius fama sanctitatis ad ipsum confluentibus, pristinas reformauit vires, cum iam vene-
 randa canities eius ad id vsque virtutis excreuisset, vt propemodùm nihil ei perfectio-
 nis accedere posse videretur, prophético spiritu, quo multa iam antè præuiderat, sui et-
 iam obitus diem quibusdam fratribus non diù post futurum prædixit. Illi autem crebrò
 experti, habere illum donum prophetiæ, incunctanter verbis eius fidem commoda-
 runt, & illo, quo se morituum dixerat, die pariter congregati, eum valdè rogârunt, vt
 quemadmodùm in terris eis fuisset magister iustitiæ, ità in cælis perpetuus non dedigna-
 retur esse patronus & intercessor. Quos ille omnes singulatim, vt in sancto permanerët
 pro.

Donatus
 succedit
 Adalredo

Prædicit
 obitum su-
 um S. Her-
 melandus.

DE S. HERMELANDO ABBATE ANTRENSI.

411

proposito, hortabatur: ac deinde corporis & sanguinis Domini sacramento sese præmunens, longa iam fractus ætate, inter verba orationis feliciter spiritum in manus efflauit benignissimi creatoris: obdormienti similior, quàm morienti, tamque alienus à mortis acerbitate, quàm fuerat ab omni fœda carnis libidine. Conditus autem est in basilica Pauli Apostoli iuxta oratorium Vuandregisili, in abside, quæ vergit ad Austrum. Multi verò ad eius tumulum magna diuinitus sanitarum beneficia sunt adepti.

Feliciter
obdormiit
in Domi-
no.

Cùm autem iam multi fluxissent anni, quadam nocte Sadreuertus, eius cœnobij venerabilis monachus, vocè audiuit eiusmodi: Cras, vbi surrexeris, dic Abbati tuo, vt corpus sancti Hermelandi in basilicam beati Petri Apostoli transferat, & honorificè admodum condatur apud altare. Abbas à Sadreuerto, quem pro eius sanctitate non mediocriter amabat, hæc audiens, magno afficitur gaudio, sacrumque sancti viri corpus cum sarcophago eleuans, cum hymnis, canticis & lampadibus thurisque suffitu, fratribus cum comitantibus, quo fuerat iussus, deportauit. Cùm autem ad refectorij ostium peruenissent, feretrum tanto cœpit pondere deorsum premi, vt nulla posset ratione è terra leuari. Stupebant omnes rei repentina nouitate, simulque orabant Dominum, nè sineret distineri sacri corporis ad locum destinatum translatione. Ea prece absolutà, venerabilis Abbas Dauid ait: Cùm sit iam Missæ expletum ministerium, puto equidem beatissimum Patrem Hermelandum, pro solita humanitate sua, velle nos post tantos labores in refectorio sumere vini calicem. Obtemperatum est illi: sumperunt singuli singulos calices, & ecce mira facilitate & celeritate leuant corpus, & ad S. Petri adè deferunt, ibique reuerenter condunt in monumento accuratè fabricato. Die autem tertio tanta suauissimi odoris fragrantia ex eo monumento erupit, vt primùm basilica omnis, deinde vniuersum cœnobium illo compleretur, atque in octauum vsque diem perpetuò perduraret. Quorquos autem tum præsentibus adfuerè, qui etiamnum supersunt, palàm testantur, nunquàm se tanta fuisse odoris suauitate perfusos. Longum est ferre referre miracula omnia, quæ ad sancti viri sacras reliquias diuinitus declarata sunt: nos ex ijs pauca duntaxat commemorabimus.

Trasfertur
eius sacrũ
corpus.

Odor sua-
uissimus
ex eius se-
pulcro.

Pœna in
viurpantè
villam mo-
nasterij.

Eufredus quidam impia incensus cupiditate, in pago Oximensi villam, quam Cranam vocat, sancti viri monasterio abstulit. Et ecce in somnis paulò post videt sanctum Albinum Confessorem omni edendi & bibendi facultate ipsum priuantem, donè ad S. Hermelandi sepulcrum accederet, & cum digna satisfactione res ei ablatas restitueret. Expergesfactus ille, cum multo timore pensitabat quid vidisset, ac illucescente die equo conscenso, properè abiit ad aliam eius monasterij villam Cludionem: vbi inuenit monacho Edramno, quid sibi accidisset exposuit, rogauitque, vt cum ipse ad sancti confessoris sepulcrum proficisceretur. Ille quidem petenti annuit, hortabatur autem, vt aliquid cibi & potionis acciperet. Quod cum ille temerè attentaret, panem sumptum nulla potuit ratione deglutire: immò verò etiam vnà cum sanguine coram omnibus euomit. Itaque maturauit susceptum iter, & ad sancti viri sepulcrum accedens, in preces incubuit, ablatam villam se redditurum promisit, atque insuper de suis prædijs & facultatibus monasterio quædam elargitus est. Ità publicè suum facinus confessus, multaque ductus pœnitentia, beati confessoris meritis sanus effectus est, atque illic cibo potuque recreatus, ad sua recessit.

Rusticus quidam, Sicbaldus nomine, sanctæ resurrectionis Dominico die flagellum arripuit, & ad excutienda frumenta accessit sanè quàm temerè. Nò dormitauit autem diuina vindicta. Subito flagellum adhaeret manui, & dissolutis membrorum iuncturis, caput & brachia ceterosque artus horrendum in modum agitabat. Non potuit vlla vi vel ad momentum se comprimere, quo minus horribili membrorum tremore quateretur. Proficiscitur igitur Turones ad S. Martinum, cuius quidem intercessione id obtinuit à Domino, vt flagellum ex eius manu exiliret: verùm tremor ille corporis nihilo fuit remissior. Nocte proxima in somnis videt S. Martinum, auditque admonentem, vt si velit ab illa membrorum agitatione absolui, Antrensem insulam, S. Hermelandi confessoris suffragia petiturus, accedat. Credit ille verbis beatissimi Martini, celeriterque se confert ad Antrum insulam, prostratusque coram tumulo S. Hermelandi, salutem quam expetit, nò difficulter impetrauit. Cùm enim fratres vespertinas Domino laudes persoluerent, apparuit illi senex, quidam, stola candida indutus, decora canitie venerabilis: isque dextra illi annuit, vt ad ipsum accederet. Vult ille properè ire ad vocantem se,

Vindicta
diuina in
rusticum,
in Pascha-
te laborare
volentem.

sed mox in medio fratrum psallentium choro corrui, ibiq; diu iacens & orans, tãdem manum ad fratres extendit, quorum opera è terra subleuatus, pristina se sensit incolu. mirati restitutum.

Curatur
claudus &
cæcus.

Acto. 5.

Multorum Antrensis coenobij monachorum, qui hominem illum, de quo dictur sum, nouerunt, relatione didici sequens miraculum: Aldefredus quidam, iam annos natus octoginta, ab ipso primo ortu cæcus & claudus fuit: Is sanitatis obtinendæ causa Romam profectus est, oraturus ad sacrum corpus beatissimi Apostolorum Principis Petri. Apparuit autem ei cum bona fiducia aliquandiu illic hærenti beatus Petrus, atq; ad illum: Abi Turones, & precibus S. Martini pedum ac manuum accipies sanitatem. Indè proficiscere ad insulam Antrensem, & apud tumulum S. Hermelandi lumen consequeris. Abijt homo, orauit ad S. Martini sacras reliquias: soluuntur manus, quæ pectori, itemque pedes, qui natibus adhæserant. Mox properat ad S. Hermelandum, orantique se videndum offert vir sanctus, tenet manu mentum eius, sacros pollices eius imponit oculis, dicens: In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis respice. Euigilat ille, respicit, & ut ipse asseruit, sanctum virum à tergo instar fulguris micantem videt. Luce proxima abluit cruorem, qui ex palpebrarum diruptione fluxerat, & sanis oculis cum magno stupore coram omnibus præpotentis Dei, quas antè non viderat, miratur creaturas. Quòd autem beatissimus Apostolus, ad cuius umbram olim adhuc in terra degens curabantur ægri, hunc hominem curandum ad alios remisit, idcirco fecisse putandus est, ut omnibus innotesceret, quàm illorum sit efficax apud Deum intercessio, si cum fide eorum poscantur suffragia. Porro ille salutem tantum adeptus, in virginitate permanens, in B. Hermelandi monasterio precibus & vigilijs præclare deditus fuit, & usq; ad supremum vite suæ diem vitam illic egit multa laude dignam. Hæc quidem & plura alia, quæ studio breuitatis prætermisi, multorum Antrensiū fratrum, qui hodieque supersunt relatione cognoui, & certè permulti etiamnum memoria retinent beatissimi viri sanctam conuersationem, quippe qui non ita pridem ab hac vita decesserit. Obsecro autem summissè eos omnes, qui hæc lecturi sunt, ut incertissimi scriptoris in precibus suis velint esse memores: ut & ipsi, beato Hermelando intercedente, cum illo mereantur vita frui sempiterna, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

VITA S. LVDGERI, PRIMI EPISCOPI MONASTERIENSIS, SCRIPTA PER MONACHOS COENOBII Vuerthimensis sine Vuerdenensis, à sancto Ludgero extracti, eius ferè contemporaneos.

PROLOGVS.

Tob. 12.

Psal. 111.

Mnibus vbiq; in Christo fidelibus, Dei sanctorumque eius non fictis amatoribus, fratres in coenobio S. Saluatoris & sancti confessoris Ludgeri, eam, quæ in Christo est. omnium saluatore, salutem. Quia, attestante scriptura, opera Dei reuelare magnificum est, operæ precium nobis videtur, si de virtutibus sancti ac beatissimi patris Ludgeri, & de cælesti eius in terris vita aliquid conscribamus. Dignum est enim, ut mortalibus vita eius declaretur, cuius nomen in libro vitæ ascriptum tenetur. Sic quippe illud Psalmistæ implebitur: In memoria æterna erit iustus; dum eius merita & virtutes nobis sine literis per transitoria & per succedentia sibi tempora scriptura repræsentat. Ad quod opus quanuis nos, qui proprii eius alumni sumus, & debitum trahat & voluntas: scientiæ tamen tenuitas, & suspecta quorundam de narrandis virtutibus fides repellit. More nanq; humani ingenij, quo filij, si deformiores parentibus pulchris, & parentes fortè minùs laudabiles, filij laudabiliores videntur: pleròsq; æstimaturos putamus, sancti huius patris & nostri specialiter patroni actus, vel supra meritum nobis placuisse, vel supra modum esse laudatos. Quæ in re quanuis liberè fateamur nos eum omninò non posse, quantum volumus, laudare, huic tamen vel cogitationi, vel obiectioni, quadrifariè videmus posse occurrere.